

"...Offentlighetsprincipen måste försvaras politiskt och ideologiskt, men också genom praktiska rutiner..."

Siv Wold-Karlsen är frustrerad i sin jakt på EU-dokument. Se s. 22!

bis

BIBLIOTEKSDEBATT FRÅN VÄNSTER

#1 2008

PRIS: 30 kr

UTGIVEN AV FÖRENINGEN BIBLIOTEK I SAMHÄLLE

Den hetaste platsen i helvetet

Huset Möhlenbrock. Litteraturäventyr i Den långa svansen. Inga Lundén om Stockholms stadsbibliotek. Striden om Public Lending Rights över? Anna Seghers - DDR:s Selma Lagerlöf?

Innehåll bis nr 1/08

Klara Persson, som har tecknat framsidan till detta nummer, har arbetat med illustration i en rad olika sammanhang. Bland annat har hon medverkat i Ett lysande namn och Bang. I övrigt sysselsätter hon sig för tillfället med att arrangera freeshops och göra volontärpraktik på Tidsskriften OOTAL.

E-post: klaraste@gmail.com.

4. Hellre kjoltyg än läderbyxor! Ingrid Atlestam kommenterar aktuella bibliotekshändelser

6. Litteraturäventyr i den långa svansen. Kalle Laajala hittar en arbetarförfattare på nätet och tänker på bibliotekskatalogens brister – och potential.

9. Huset Möhlenbrock. Ingrid Atlestam skriver om en dynamisk epok i svensk bibliotekshistoria

15. Den hetaste platsen i helvetet. Joseph Good har läst Dante och vet var vissa bibliotekarier riskerar hamna.

18. Beklaglig rättelse om Brunnsvik. Kalle Laajala

19. "Ett förslag som ligger i tiden" Mats Myrstener har intervjuat Inga Lundén om Stockholms stadsbiblioteks omdaning

22. Sista kapitlet i följetongen upphovsrätt, kulturpolitik och biblioteksersättning?! Siv Wold-Karlsen sammanfattar frågan och tycker att EU verkar undergräva offentlighetsprincipen

27. Anna Seghers – antifascismens författare. Catharina Engström skriver om hennes verk och debatten om hennes insatser.

29. Gudrun Sjödén, läderbyxor och olivgröna mockabyxor. Annsofi Lindberg har läst Christer Hermanssons Varför har inte fler bibliotekarier läderbyxor?

30. SvenEric Liedman diskuterar folkbibliotekets idé på årets BiS-seminarium på Mässan. På samma uppslag: **Tänk till om folkbildning! Barnbibliotek i Bagdad och Jakten på BiS arkivalier**

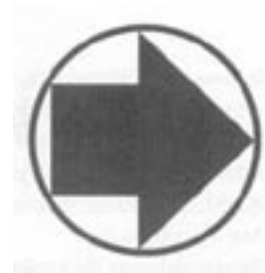
32. En annan värld är möjlig. European Social Forum i Malmö 17- 21 september

Utges av föreningen Bibliotek i Samhälle
Tidningen utkommer med fyra nummer per år, indexerar i Artikel-sök
Redaktör och ansvarig utgivare:
Lennart Wettmark
Styrelse/redaktionsgrupp:
Ordinarie: Mats Myrstener, Lennart Wettmark, Lena Lundgren, Christian Forsell, Anette Eliasson, Åse Hedemark
Suppleanter: Barbro Bolonassos, Karin Fagerberg, Berith Backlund, Ingrid Atlestam, Nick Jones, Jonas Aghed

BiS' hemsida:
<http://www.foreningenbis.org>

Ekonomi:
Christian Forsell
Telnr. 046-141578
Kobjersv. 9 A, 227 38 LUND
e-post:
christian_forsell@telia.com
Prenumerationer 150:-
Institutioner 210:-
(utanför Sverige: 220:-)
Medlemskap (inkl.pren.) 190:-
Studerande (inkl.pren.) 100:-
Lösnummer 30:-
Postgiro: 33 53 16-6

Från BiS '68 till BiS 2.0?

Föreningen BiS och dess tidskrift bis fyller nästa år 40. Det är en aktningvärd/hög ålder för en arg, ung förening, som med kritiska ögon granskat det existerande biblioteksväsendets utveckling.

Under 70-talet var medlemmarna många och aktiva på möten och i lokalgrupper över landet.

Nu är det 2008. Medlemmarna är inte lika många. Somliga har blivit äldre och lokalgrupperna finns ej mer. Men tidningen, styrelsen och utåtriktade seminarier består.

Om 70-talet var kritik, kreativitet och biblioteksexpansion är 2000-talet fyllt av mäktiga bromsklossar för en public serviceinstitution som bibliotek: privatisering, EU-normering, kommersialisering...

Nu riskerar låntagarinflytande att omvandlas till marknadsanpassning. Öppenhet och massiv exponering för nya idéer att föda värderativism. Å andra sidan: leder den snabba tekniska utvecklingen reflexmässigt till konservatism eller förmår vi se möjligheterna? Och kan servicetänkande och folkbildning samsas? I de här fälten rör sig varje bisnummer. Så ock detta.

I nr 2 på försommaren har vi kanske smält och bearbetat intrycken från föreningens årsmöte i mars då både nytt program och nya publiceringsformer kommer att ventileras. Kanske har vi ytterligare underlättat för en fortsatt generationsväxling? Ett BiS 2.0 om man så vill?

Manusstopp för nästa nummer är 1 maj!

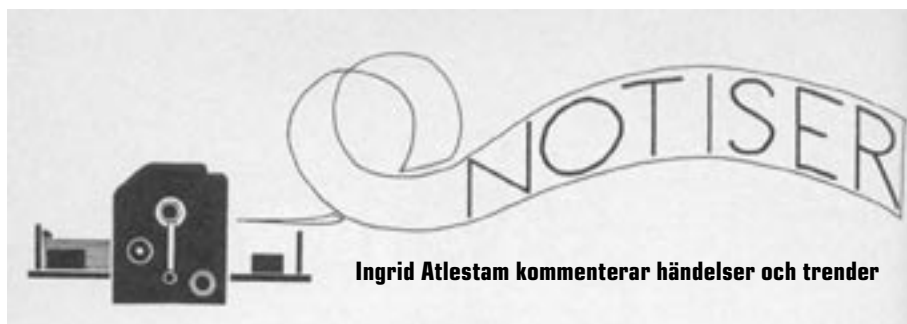
Vad är BiS?

BiS grundades 1969 och är en biblioteksförening som arbetar utifrån en socialistisk grundsyn. BiS är ett forum för en biblioteksdebatt om bibliotekens sociala ansvar med tidskriften bis som sin främsta kanal. Enligt BiS är det bibliotekets uppgift att bevara och vidareutveckla demokratin genom att

- stödja yttrandefriheten och garantera tillgången till information som grund för opinionsbildning och samhällskritik.
- utgöra en offentligt finansierad och demokratiskt styrd institution som utvecklas i dialog med brukare och närsamhälle.
- arbeta uppsökande, läsförmedlande och vägledande i första hand för dem som riskerar att hamna på fel sida om den växande informationsklyftan
- aktivt erbjuda information och litteratur som utgör komplement och alternativ till det kommersiellt gångbara.

Medverka i bis!

Du är välkommen att skicka material till: Lennart Wettmark, Rosenbadsgatan 9, 652 26 KARLSTAD tel. 054-10 18 13
lennart.wettmark@gmail.com. Vanligen arvoderar vi inte artiklar

Bibliotekstrend I

Enligt 25-årig trendspanare i GP är det 70-tal som gäller i år. Nu ska det vara gamla grejer, återbruk och secondhand, så nu är det dags att slänga ut det minimalistiska och in med furu och myspys igen. Det måste väl innebära att låneböcker blir högsta mode och de behöver kanske inte ens vara nya, går kanske bra med 70-talsböcker, men de har väl de trendkänsliga biblioteken slängt i sin minimalistiska period.

Bibliotekstrend II

”Först när skiten slår ner på direktörens hatt, får vi en miljövårdsdebatt”, sjöng Norrbottensteatern på 70-talet. Ja, nu är vi där. Al Gore och andra höjdare flyger och far och talar om för oss andra att vi måste göra något. Vi som alltid åkt kollektivt, återanvänt, handlat märkesvaror (krav, svan, rättvis etc) och överhuvudtaget varit lågkonsumerande, vad ska vi nu hitta på? Bland de senaste små energispartipsen som numera tryfferar alla tidningar är det att man ska låna böcker istället för att köpa. Bibliotek är just nu ett vapen i kampen mot koldioxiden.

Passa på att spetsa årets budgetskrivelser med miljöargument, billigare miljöåtgärder än att satsa på bibliotek, lär politikerna få leta efter. Klimatsmart alltså!

Folkrörelsen för bibliotekens befrielse

Denna revolution har just börjat i Danmark med ett manifest och *www.Bibliotek.dk*. Det går ut på att var och en är sin egen och sin grannes bibliotekarie, man utbyter lästips och böcker helt biblioteksbefriat. Inga besserwisserbibliotekarier behövs. Men då kan ju de danska bibliotekarierna ägna all sin kraft åt det arbete som görs inom gruppen BITA-Bibliotekarier i Tvaerkulturelt Arbejde, se <http://grupper.bf.dk/indvan/> Finns all anledning att följa båda dessa danska rörelser i fortsättningen. En början finns i Bibliotekspressen nr 15, 16/2007

Utan folkbibliotek inget Nobelpris, enligt Lessing

Råkade slå på P1 mitt i ett program där en kvinna talade sig varm om bibliotek och läsning, ett

riktigt brandtal! Förstod inte hur hon kunde få hållas så länge, att ingen avbröt! Insåg sedan att det var uppläsning av Doris Lessings Nobelföreläsning. Se det var ord och inga visor om bibliotekens och läsningens nödvändighet. Men hur gick det sen? Hur många kultursidor hakade på och fortsatte kampen för folkbibliotek för alla folk? Nä, en riktig bibliotekstystnad bredde ut sig. Hade Lessing istället läst lusen av Svenska Akademien eller något annat kulturetablissemang, då hade det blivit fart på kulturskribenterna.

Friskola, en skola fri från bibliotek

Enligt en artikel i DN den 17 jan, så är det väldigt få friskolor som har någon som helst tillstymmelse till skolbibliotek. Friskolorna växer som svampar en regnig sommar. Snart, 2010, ska även vuxenutbildningen kunna organiseras i friskoleform och bli en rättighet upp till gymnasienivå. Av grundskolorna är tjugofem procent friskolor, av gymnasierna femtio procent och man räknar med bortåt åttio procent när det gäller vuxenutbildningen. Enligt

Friskolornas riksförbund är det kommunernas problem om friskolorna länsar de kommunala biblioteken, de får väl anpassa sig. Alla har ju rätt att låna. Visst, men vem bryr sig om eleverna, som inte får en rimlig biblioteksservice, då kommunens bibliotek bara ställs inför fullbordat faktum utan att ha resurser till detta utökade uppdrag. Bibliotekslag, biblioteksplaner, kulturutredningar är nog bra men ord ger inga pengar.

Rfid gör dig till bibliotekarie

Rubriken är hämtad från Computer Sweden den sjätte februari. Artikeln handlar om Rfid, den senaste inngrejen i biblioteksvärlden. Nu gäller det att hänga med och inte sitta där med skammen och den sista strecketiketten. Försäljarna lovar, om inte guld och gröna skogar, så arbetsbefriade bibliotekarier och total kontroll på media. Men verkligheten är en annan, automater har inget med Rfid att göra, inte heller stöldskydd och den totala kollen är en försäljningsbluff, eftersom antalet och sorten chip man kan förse ett media med

många beståndsdelar med är ytterst begränsat, max tre. Så se upp för fagra löften! Ibland kan man undra om biblioteksvärldens ängest för att inte hänga med gör somliga till lättfångade byten för försäljare av halvfärdiga produkter. Rubriken kan föranleda en egen notis, Computer Sweden tycks ha en rätt felaktig, men ack så vanlig, uppfattning om vad en bibliotekarie gör, eller snart gjorde.

Den som sa't han va't

I årets första nummer av BBL, om den rosa kampanjen, anklagas dessa spalter för elitism med anledning av kritiken mot skära hjärtan i förra numret. Men det blir snarast ett självsmål för BBL. Som trogen SB medlem stöder jag helhjärtat, dock icke skärt, kampanjen för en nationell bibliotekspolitik, något som BiS krävt sedan tidigt 70-tal. Som ansvarig för en institution i en kommunal politiskt styrd organisation är jag mer tveksam till att kampanja, men sprider informationen och hoppas kampanjen ger resultat. Bland alla de bibliotekskampanjknappar, som hoppat sig genom åren, är den absoluta favoriten den svart vita med ett foto på Valfrid Palmgren och texten "LIBRARY SPIRIT!" Andra knapptextfavoriter är "Bookpower" och "A book is a weapon". "Bokkramare i alla länder förenas eder" är inte heller så dumt, men inte tillräckligt knapp! Härmed efterlyses bra svenska knapptexter, gärna i rött!

Hellre kjoltyg än läderbyxor

I SvD den ger Christer Hermansson Inga Lundén och hela bibliotekariekåren en rak höger men hon parerar och nyanserar

elegant, förhoppningsvis å allas våra vägnar. Visst ska vi ha en kritisk debatt om bibliotekens innehåll och uppdrag, visst finns det mycket att vara skeptisk mot, men en diskussion blir knappast kreativ och framåtsyftande om man börjar med att golva motparten. Många bibliotekarier utan läderbyxor klarar alldeles galant att utveckla bibliotek som såväl värnar om den goda litteraturen som tar till

sig det bästa av nya media och kommunikationssätt.

En hund begravd

Hermanssons läderbyxekampanj påminner om Vilks rondellhundar, ger man sig in i debatten så blir man automatiskt del av försäljningskampanjen, respektive konstverket.

Tidskriften Horisont nr 3 2007 är ett temanummer om folkbibliotek. Man

säger sig vilja spegla biblioteksverkligheten och det gör man genom, förutom redan nämnde Hermansson, ytterligare sex män och så två kvinnor. Från vilken utsiktspunkt har man spanat in verklighet, då man inte funnit fler kvinnor som vill, kan och vet vad gäller folkbibliotek?

III. Ulf Larson

Litteraturäventyr i den långa svansen

Kalle Laajala

Är det Den långa svansen som är bibliotekets affärsidé? Möjligheten att via nätet kunna visa upp och erbjuda ett utbud som utgör ett alternativ till topplistebiblioteket? Vilka krav ställer det på t ex bibliotekskatalogen och bibliotekens vilja att bjuda in biblioteksnyttjarna?.

Det är först nu man kan börja se en nordisk debatt om "Bibliotek 2.0", i januari 2008 med inlägg i de stora morgontidningarna och parallellt en replikväxling i grannländerna. Blir avintellektualisering eller demokratisering resultatet? Jag tänkte inte ge mig in i debatten, men resonera lite kring något som ofta nämns i 2.0-sammanhang: "Den långa svansen". Och vad jag hittade i den.

Känner du inte till den, följer här en kort beskrivning. Begreppet myntades 2004 av Chris Anderson, chefredaktör vid den amerikanska tidningen Wired. Han började funderingarna på sin blogg och det hela mynnade ett par år senare ut i en bok kallad **The Long Tail: why the future of business is selling less of more** (jag läste den svenska utgåvan från 2007). Egentligen rör det sig om statistik, en kurva som varit känd länge, men det Anderson gjorde var att identifiera den som en affärsmodell för framförallt nätbaserade företag vilka genom minskande lager- och distributionskostnader och en bredare kundbas kunnat erbjuda ett allt större utbud. Amazon.com är ett exempel. Så även sajter som säljer nedladdningsbar musik. Enkelt sagt handlar det om att storsäljarna bland varor bildar det korta "huvudet" på kurvan som sedan planar ut och fortsätter utan att gå ner på noll. Denna svans utgör alla nischer – allt annat – som säljer lite och till en begränsad publik: såväl smala kvalitetsgrejor som skräp. Andersons research visade, till exempel för musiksajterna iTunes och Rhapsody att varenda tillgänglig låt köptes åtminstone en gång under en given period och att det i princip lönade sig att "lägga ut" obegränsade mängder material: när utbudet ökades, ökade också efterfrågan (inte tvärtom). Det omskakande ur ekonomisk synpunkt var att summan av den

långa svansens vinstpotential kan konkurrera med huvudets, storsäljarnas.

Men idén om "Den långa svansen" har även nått utanför ekonomins domäner, där profit inte är det nödvändigt viktigaste: till kulturen, till sporten, till alla möjliga sammanhang. Musikproducenter, pr-folk, open source-entusiaster, fildelare, bibliotekarier och andra har sett långa svansar och tillämpningar av dem. Youtube, Wikipedia, och andra tjänster med användargenererat innehåll är självklara sådana. SVT:s Kobra uppmärksammade Chris Anderson våren 2007 under rubriken "topplistas fall". Varför detta intresse? En av flera orsaker är just att det traditionella "hit-tänket", storsäljarprincipen, verkligen utmanats. Och att människor tar tillvara på möjligheterna, hittar sina guldkorn: "*[w]hen consumers are offered infinite choice, the true shape of demand is revealed. And it turns out to be less hit-centric than we thought*", skriver Anderson på sin webbplats <<http://www.thelongtail.com/about.html>>.

Antikvariaten (sinnebilden av det som inte är topplistan?) är en bransch som verkligen hittat sin plats på webben, även här i landet. Höjda hyror och lagerkostnader har tvingat många antikvariat att slå igen sina fysiska butiker för att fortsätta försäljningen över nätet. Eller så kör man dubbelt och vidgar i ett svep kundkretsen långt bortom lokalområdet. Och där finns massor med litteratur, högt som lågt. Poängen i den långa svansen är att göra sakerna tillgängliga.

Dolt författarskap

Jag rotar gärna runt på antikvariat, det är inte det. Men att samlat kunna söka i deras bestånd har sina fördelar. Att hitta är ju ändå bättre än att söka: här gäller inte Boyes tes

om det där med vägen som är mödan värd. Ett någorlunda aktuellt exempel är min slumpartade ”upptäckt” av ett författarskap som gått mig förbi. Intresserad av svensk arbetarlitteratur trodde jag mig ha koll på läget, åtminstone var jag säker på att min gamla hemstad Köping inte frambringat någon författare på området. Jag hade fel. Det var resultatet av en fritextsökning på ortnamnet på sajten Antikariat.net – den virtuella samlings- och försäljningspunkten för nästan hundra nordiska antikariat – som upplyste mig, det är ett par år sedan nu. I beskrivningen av boken *Tack för mej kamrat!* (1949), av en viss Bertil Anderson (BA), såg jag plötsligt något i stil med ”Förf. från Köping, son till verkstadsarbetaren...”. Det var den enskilde antikariatsinnehavaren som gjort

upplysningen till en sökingång. Och BA då? Han var skildrare av arbetet till sjöss och livet runtom i världens hamnar, en i mängden ”halvstora” författare som visserligen blev publicerad men litterärt bortglömd. Visade det sig. Han levde 1899-1973.

Jag blev ivrig och skred till verket, bokstavligen: sökte i bibliotekskatalogerna för att se vad mer BA skrivit (bara två böcker) och var de fanns (inte så många ställen). Dagen efter traskade jag till antikariatet och köpte boken och hade något senare via en annan sajt, Bokbörsen, köpt BA:s andra bok, med den kryptiska titeln *Trestjärnigt mullbärsträd* (1950). Jag såg också till att luckan i beståndet på jobbet kompletterades (och senare även i hemstadens bibbla). Nystade vidare, sökte på många håll. Via e-post från lokalt kunniga bibliotekarier fick jag tips på folk som kanske kunde berätta mer och släktforskarverktyg som Sveriges Dödbok och Sjöfolk bistod med viktiga hårddata. Efter mycket bläddrande i tidnings- och tidskriftsindex hade jag sparat upp tiotals noveller av BA, vilket ledde mig rakt in i bibliotekens mikrofilmsrum och tidningslägg. Arkivet efter en tidning visade sig innehålla ett författarregister som underlättade oerhört. Sena kvällar hemma på kammaren kunde jag söka på nätet, via databaser, strukturerat planlöst. Formulera en handfull mejl, skicka iväg dem och låta frågorna ”jobba på egen hand” några dagar och därefter in-

vänta kvalificerade svar. Det var inte så många som visste något, men det gjorde bara saken ännu mer spännande.

Bibliotekskatalogens tillkortakommande

En normal bibliotekskatalog hade i det första skedet inte kunnat hjälpa mig. Det var istället tack vare antikariatet som lagt till ”Köping” i sin bokbeskrivning som allt startade. Uppgiften om härkomst var med största sannolikhet hämtad ur Svenskt författarlexikon, men den typen av information läggs sällan eller aldrig in i bibliotekskataloger, och hittas bara sporadiskt på nätet. Frustrerande att tänka att jag gång på gång fysiskt passerat BA:s bok i hyllorna på jobbet och förmodligen bläddrat förbi hans namn i lexikonet. Att ett författarskap

kan tillåtas gömma sig på det sättet, så öppet! Man frågar sig vad mer mitt framför näsan som väntar på att återfinnas.

I det andra skedet, när fyndet väl var gjort, blev biblioteken och arkiven helt outhärliga. Med de bibliografier, databaser, den litteratur och kunskap som finns fritt tillgänglig kan alla utforska sina specialområden. Det är ju inte alltid möjligt, eller ens önskvärt, att personligen köpa på sig CD-ROM:er och referenslitteratur som bara behövs för några enklare (men avgörande) sökningar.

BA:s böcker fanns visserligen att låna på ett antal bibliotek, men jag ville trots allt ha dem i min egen hylla, kanske göra anteckningar i dem. Ändå är det inte så att den förbättrade tillgängligheten till antikariatens böcker har minskat mina bibliotekslån, eller ens de fysiska besöken. Snarare katalyserar de varandra: jag både köper och lånar mer. Läser mer, definitivt.

Man kan gott hävda att jag rörde mig i den långa svansen. Att det var antikariatet och biblioteken i kombination som väckte intresset och tillgodosåg behoven. Jag utforskade en nisch. Över Internet kunde jag söka bland

vem vet hur många hyllmeter antikvarisk litteratur, hitta boken jag ville ha, för en spottstyver hos en privatförsäljare i Dalarna. Jag kunde inleda och bedriva delar av min hobbyforskning, via databaser och e-post. Väl på plats på bibblorna: dyka ner i läggen, slå i böcker, få hjälp. Samtidigt var bibliotekskatalogens tillkortakommande lite av en väckarklocka. Mitt kanske viktigaste yrkesredskap, som jag behärskar väl, kunde inte hjälpa mig inom mitt främsta litteraturintresse.

Användarna kan bidra

Det är precis här som möjligheterna för biblioteksanvändare att "tagga" och bidra med sin kunskap kan göra nytta. Det var ju i princip detta min antikvariatshjälte hade gjort. Användare kan med sin expertis komplettera den formella bibliografiska informationen och lyfta helheten. Nu är jag medveten om att inte alla vill att "vem som helst" ska kunna tillföra "vad som helst" i en bibliotekskatalog. De har helt rätt om katalogens huvudsyfte, lite tillspetsat, är att utgöra ett facit för identifikation av böcker man redan känner till. Men om den också (än mer!) ska vara ett verktyg för upptäckt? SAB-klassningar och ämnesord är utmärkta och ger en pålitlighet utifrån sättet de resoneras fram

och korresponderar med andra språk och system. Samtidigt skulle så mycket mer kunna göras, inte minst bland skönlitteraturen. Användarna kan bidra till fullständigheten medan katalogiserande bibliotekarier möjliggör precisionen, för att nu tänja lite på två informationsvetenskapliga termer (liknande saker diskuteras förresten i norska *Bok og bibliotek* 2007:6, en av tidskrifterna där 2.0-debatten pågår). Sen är det heller inga problem att tydligt skilja de olika informationstyperna åt om man så vill.

Nätantikvariaten är vad Chris Anderson i sin bok kallar "aggregatorer" och "filter" i den långa svansen: "...tjänst[er] som samlar ett stort antal varor och gör dem tillgängliga och enkla att hitta..." Det är såklart här biblioteksfolk sett det: att biblioteken också är – eller kan vara – aggregatorer och filter som erbjuder mer än bara storsäljarna, dessutom utan kostnad. Är det rentav så som Mats Hernvall, tidigare chef för Virtuella enheten vid Stockholms Stadsbibliotek, hävdade på Biblioteksdagarna i maj förra året: att svansen utgör "folkbibliotekets affärsidé"?

Kalle Laajala är IT-bibliotekarie vid Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek och skrev i bis nr 3/07 om LibraryThing

Mats Hernvall, tidigare chef för Virtuella enheten vid Stockholms Stadsbibliotek, på Biblioteksdagarna i maj 2007

Foto: Kalle Laajala

Huset Möhlenbrock

Sigurd Möhlenbrock, en epok i svensk bibliotekshistoria

Ingrid Atlestam

När Sigurd Möhlenbrock lämnade sin tjänst som stadsbibliotekarie i Göteborg 1978 flyttade han till Klädesholmen i Bohusläns skärgård och gjorde sedan bara några enstaka gästspel i den biblioteksvärld han varit en av de dominerande och mest aktiva i under fyra decennier. I november 2007 avled han 92 år gammal. Ingrid Atlestam, en gång nyanställd 68-aktivist i hierarkiska Göteborgs stadsbibliotek, har haft anledning att nansera sin syn på honom.

"Folkbildning är frihet och andlig tillväxt för den enskilde, solidaritet och humanitet för de många"
(Sigfrid Leander, folkbildning och folkföreläsningar, 1978)

"Klasskampen inträder uti sitt kulturskede då kampen gäller ej brödet blott men även bildningen, då arbetaren växt från produktionsmänniska till kulturmänniska, delaktig i den kultur han bär på sina axlar."
(Rickard Sandler, Mångfald eller enfald, 1937)

(Citerat av Sigurd Möhlenbrock i Folkbildning och bibliotek)

Sigurd Möhlenbrock hade, enligt egen utsaga på grund av sin partitillhörighet och brist på doktorshatt, blivit förbigången vid tillsättandet av ny stadsbibliotekarie i Stockholm i början av 50-talet. Men år 1955 blev han, så som han beskriver det i sina memoarer, Folkbildning och bibliotek (1989), uppmanad av den socialdemokratiska biblioteksstyrelseordföranden Helge Nyberg att söka tjänsten i Göteborg. *"Vi vill att du flyttar till Göteborg och hjälper oss att ställa saker och ting tillrätta!"* Sigurd Möhlenbrock utsågs till chef av en enig styrelse efter att de borgerliga fått valet godkänt av sin tongivande opinionsbildare, Göteborgspostens chefredaktör och ägare Harry Hjärne. Den nye stadsbibliotekarien, redan en välkänd person i biblioteksvärlden, hade hunnit vara både sekreterare och ordförande i fackföreningen Svenska folkbibliotekarieliföreningen, sekreterare i den statliga folkbiblioteksutredningen i slutet av 40-talet och stadsbibliotekarie, först i Varberg och sedan i Norrköping. Dessutom anlätades han mycket som föreläsare och var en flitig skribent i dags- och fackpress vad gällde brandtal för boken, litteraturen och biblioteket

och mer bibliotekstekniska och organisatoriska ämnen.

Biblioteksvärldens Carl Hamilton

Redan innan bibliotekarieutbildningen, som han inte kom in på på grund av sin låga ålder, hade Sigurd Möhlenbrock blivit känd i biblioteksvärlden som en som kom, såg och ställde tillrätta. Han var en biblioteksvärldens Carl Hamilton, såg vad som behövde göras, genomförde det "med hårda nypor" som han själv uttrycker det i sina memoarer. Efter en kort elevantid vid Borås Stadsbibliotek, fick han som 21-åring uppdraget att slå ihop tre små bibliotek till ett kommunbibliotek i Sandviken. Det var där han gick med i socialdemokratiska partiet och engagerade sig i ABF, två rörelser han höll fast vid och arbetade aktivt inom genom alla år. Efter fullgjort uppdrag blev han erbjuden bibliotekschefstjänsten, men tackade nej eftersom han bedömde att det nog var bäst att avsluta utbildningen först. Efter en månad vid Skolöverstyrelsens biblioteksskola i Stockholm kom inkallelseordern, men han fick sedan specialtillstånd att under en permissionsvecka tenta av alla ämnen

och fick så sin bibliotekarieexamen utan att ha deltagit i undervisningen.

Maktposition

Under sina tjugotre år som stadsbibliotekarie i Göteborg engagerade sig Sigurd Möhlenbrock också i kommunalpolitiken, bl. a. som sekreterare i den socialdemokratiska fullmäktigegruppen och senare även kommunstyrelsegruppen, samt som ordförande i ABF. Detta gav honom en maktposition som han utnyttjade för biblioteksverksamhetens bästa. Dessutom var han fortsatt en mycket efterfrågad föreläsare och författare i biblioteksfrågor, inte bara i Norden utan i Europa och då i första hand Östeuropa. Sina idéer hämtade han framförallt från USA. Det fanns under några decennier knappast någon större bibliotekspolitisk händelse eller fråga i Sverige där inte Sigurd Möhlenbrock hade inte bara ett finger med i spelet utan pekade med hela handen.

Första tioårsplanen

I de intervjuer med den nye bibliotekschefen som publicerades hösten 1955 ser han, liksom sin företrädare, det trångbodda gamla Dicksonska huvudbiblioteket,

bristen på utbildade bibliotekarier och det magra filialnätet som de största problemen. Dessutom betonar han vikten av att satsa på biblioteksverksamhet för barn och ungdom, att överhuvudtaget arbeta mer uppsökande, att på alla sätt marknadsföra biblioteket och att följa med i den tekniska utvecklingen.

Med stor handlingskraft och skicklighet gav sig Sigurd Möhlenbrock in i sitt framgångsrika arbete att skaffa resurser till det som kom att bli en enastående biblioteksutveckling. Självt beskriver han i sina memoarer själva starten så här:

"En del av mina kollegors tidigare olycksprofetior beträffande biblioteksverksamheten i Göteborg visade sig snart slå in. Framförallt gällde det politikernas (av alla läger) inställning till kulturen i allmänhet och till biblioteksverksamheten i synnerhet. Jag blev ganska snart klar på, att här behövdes en långtidsplanering. Efter samråd med biblioteksstyrelseordförande

Helge Nyberg, som personligen introducerat mig hos stadens ledande politiker av skilda kulörer, gick jag till stadens "finansminister"

Arne Berggren och presenterade för honom en idéskiss om hur jag tänkte mig den framtida utvecklingen av biblioteksverksamheten i Göteborg. Arne Berggren lyssnade noggrant och sen sa han ungefär som så: "Jag kan lova dig att stödja dig i dina förslag om alla dessa nya bibliotek, som jag tycker ligger helt i linje med partiets kulturpolitik, men du måste själv vara med och ta fram en del av pengarna som ska till. Alltså i klartext: rationalisera verksamheten och du får behålla vinsterna."

Det tyckte jag var ett förslag med mycket av fair play i sig, och jag lade upp mitt arbete efter den modellen."

Denna filosofi ledde till att arbetsorganisation och rutiner studerades minutiöst och effektiviserades, framförallt genom en ökad renodling av kanslist- respektive bibliotekarieuppgifter, centralisering av inköps- och katalogarbetet till huvudbiblioteket organiserat enligt löpandebandprincipen och genom införande av tekniska hjälpmedel. Elektriska skrivmaskiner, stämpelklockor, nya apparater för kopiering av katalogkort m.m. gjorde att antalet kanslist kunde minska och bibliotekarierna kunde ägna mer tid åt det de var

utbildade för. När man sedan övergick till att köpa merparten av böckerna genom Bibliotekstjänsts sambindningsservice, som Sigurd Möhlenbrock givetvis tagit initiativet till att starta, kunde katalog- och inköpsavdelning krympas ytterligare. Införandet av fotomekanisk utlåning i slutet av 50-talet innebar att 25% av lånediskpersonalen sparades in. Datoriseringen i mitten av sjuttioalet rationaliserade bort ytterligare tretton kanslisttjänster. Prestationsbudgetering lärde Sigurd Möhlenbrock i USA på 50-talet och var först med att införa i Göteborgs kommun. Hårdare reglering av arbetstiden, skrivna rutiner och riktlinjer för stort och smått gjorde sitt till för att skapa den biblioteksorganisation som fått omdömet en av världens effektivaste.

Sigurd Möhlenbrocks första tioårsplan för utbyggnaden av filialsystemet antogs av fullmäktige 1958. Den innebar en satsning på större och färre filialer jämfört med den tidigare politiken. Det fastslogs att närområdet borde ha en befolkning på minst 10.000 personer för att ge tillräckligt underlag för ett bra bibliotek.

Stadskollegiets besparingskommitté begärde 1959 att man från bibliotekets sida skulle räkna ut, vad som skulle kunna sparas genom minskat öppethållande och avgiftsbelagda lån. Dessutom ville man gärna ha ytterligare förslag på kostnadsminskningar. På grundval av ingående undersökningar av arbetsbelastning, lånefrekvens m.m. tillbakavisade stadsbibliotekarien besparingskraven som orealistiska och stridande mot bibliotekets målsättning.

Istället lade han fram ett förslag till reviderad generalplan för den fortsatta utbyggnaden av biblioteksverksamheten. Planen antogs av stadsfullmäktige 1962 och innebar att den i 1958 års upplaga antydda regionindelningen genomfördes. Göteborg blev först i landet med denna amerikanska modell för nivågruppering av stadsdelsbiblioteken, en modell som finns kvar trots snart tjugo år med stadsdelsnämnder.

"Viktoria. Tomten är vår!"

Så lød det telegram som nådde Sigurd Möhlenbrock när han befann sig på en internationell bibliotekskonferens i Madrid hösten 1958. Att lyckas

få tomten vid Götaplatsen till det nya huvudbiblioteket såg Sigurd Möhlenbrock själv som sin största bedrift. Det gamla Dicksonska folkbiblioteket från 1897 var sedan länge urvuxet. De ledande socialdemokraterna förutsatte att det nya huvudbiblioteket skulle ligga vid Järntorget, granne med Folkets hus, de borgerliga tyckte inte att ett folkbibliotek var fint nog att ligga vid toppen av stadens paradgata. Men Möhlenbrock lyckades med idogt lobbyarbete få igenom sitt förslag om Götaplatsen.

I programskrivelsen "Öppna dörrens politik", som var del av underlaget för arkitekttävlingen framförde bibliotekschefen sina synpunkter på det nya bibliotekets funktion interfolierat med citat från amerikanska biblioteksauktoriteter och 1949 års folkbibliotekssakkunniga, vars sekreterare han var: *"En analys av folkbibliotekets uppgifter och verksamhetsformer, sådana de ter sig i dag, ger först och främst ett påtagligt intryck av hur snabbt utvecklingen gått inom detta kulturområde under en jämförelsevis kort tid. Helhetsbilden är så radikalt förändrad mot tidigare, att utvecklingen gott kan sägas ha varit revolutionerande. Man märker detta på bibliotekens ekonomi, deras lokaler, personal och bokbestånd. Man kan därigenom konstatera, att folkbiblioteket numera har erkänts som en nödvändig och samhällsnyttig institution."*

Uppgifterna har vidgats rent kvantitativt och de har fördjupats kvalitativt. Den tidigare så skarpa klyftan mellan det vetenskapliga bibliotekets och det större folkbibliotekets uppgifter har väl icke helt överbryggats men väl minskats i skiljande avstånd. Det moderna svenska folkbiblioteket sådant det ter sig i större och medelstora städer tenderar alltmåra i riktning mot ett enhetsbibliotek, d.v.s. en bibliotekstyp, som alltefter sina skiftande förutsättningar på ett helt annat sätt än tidigare kan svara mot berättigade krav från sinsemellan mycket olika låntagargrupperns sida.

...
Lika markant som folkbibliotekets funktion av i dag blivit som ett på en gång effektivt distributionsorgan för god litteratur av de mest skiftande slag och samtidigt en kulturinstitution bland flera andra i tjänst hos den allmänna strävan att främja

läsning av god litteratur för såväl vuxna som barn och ungdom - lika markant är dess position av allmän informationscentral i samhällets tjänst.

Denna senare funktion innebär ett intensivt utnyttjande av folkbibliotekets bestånd av böcker, tidskrifter och annat informationsmaterial genom en fackutbildad bibliotekspersonal, som genom telefonservice och i sin allmänna verksamhet i bibliotekets läsesalar och facksalar till tjänst för både allmän och en stundom långt gående individuell service ger upplysning i de mest skiftande ämnen och spörsmål. Bibliotekens referenstjänst har blivit ett oundgängligt hjälpmedel för den moderna människan till orientering och objektiv, saklig information i aktuella problem.

*.....
Frågan om den lämpligaste tomten för nytt huvudbibliotek har under många år haft en stark aktualitet, och olika alternativa förslag har därvid framförts. När Fastighetsnämnden på Folkbiblioteksstyrelsens framställning beslutit reservera tomt inom 29 kvarteret Stenhammar i stadsdelen Lorensberg, har det skett på bland annat följande av styrelsen framförda synpunkter.*

Med hänsyn till att ett modernt folkbibliotek arbetar i stort sett efter två linjer, dels genom att man vill

erbjuda de låntagare, biblioteket redan har, en så fullgod service som möjligt, dels genom att det i folkbiblioteksverksamheten ligger en medveten strävan att ständigt vidga kretsen av bokläsare, har det varit ett primärt önskemål, att biblioteket skall vara så centralt beläget som möjligt. Med den nu reserverade tomten vid Götaplatsen kommer huvudbiblioteket jämväl i ett tillfredställande grannskap av de övriga kulturinstitutionerna vid stadens kulturcentrum och dessutom i nära kontakt med den långa raden av högre skolor, vilkas elever i mycket stor utsträckning kan förväntas använda det nya huvudbibliotekets resurser. Ett stort, modernt folkbibliotek har dessutom en viktig funktion att fylla gentemot stadens näringsliv, vilkas representanter i huvudbibliotekets specialssamlingar skall kunna få en för deras verksamhet erforderlig litteraturtjänst. Också i detta fall talar närheten till affärscentrum för den föreslagna placeringen.

Men Götaplatsen är också en plats till vilken människorna drages utan kanske något på förhand bestämt mål. Redan härigenom får biblioteket, som bör hållas tillgängligt under så stor del av dagen som möjligt, goda tillfällen att få kontakt med besökare på Götaplatsen av mer eller mindre tillfällig karaktär.

Den omställning av samhällslivet, som automationen kommer att

medföra, kommer vidare att kräva allt bättre utbildning för yrkesutövare av alla kategorier, där bibliotekets möjligheter till service såväl mot den enskilt som de gruppvis studerande blir ett nödvändigt komplement till och en förutsättning för denna utbildning. Automationen beräknas också ge människorna en ökad fritid. I strävandena att skänka ett rikt och vettigt innehåll åt denna fritid har biblioteket sin givna plats.

En placering av det nya huvudbiblioteket vid Götaplatsen markerar därför på en gång bibliotekets ökade betydelse samtidigt som den ger de bästa möjligheterna att föra ut bibliotekets uppgifter i det praktiska livet."

...
Den 4 april 1967 invigdes Stadsbiblioteket av Astrid Lindgren. Låne- och besöksiffror överträffade med hundra procent de kalkylerade. Efter ett år hade över en miljon besökare passerat räkneverket, som ibland gav upp av utmattning och nästan en miljon böcker och andra media registrerats i den, som det kom att visa sig, underdimensionerade låneexpeditionen. Därtill kom de oräknade besökarna, några hundratusen, i tidningsrum och utställningshall.

Störst i Norden

Under de kommande åren var huvudbiblioteket ständigt i

Lisa Skånstedt, Sigurd M, Inga Brita Sjögren (senare gift Söderhjel), Gunnar Pontén

Mer dock beroende på hur det fungerade i verkligheten än hur det såg ut på papperet i det ofta publicerade organisationsschemat.

Själva organisationsmodellen, med sin klara och tydliga ansvars- och beslutsgång, är förvillande likt vad konsulter nu far land och rike kring och marknadsför, nu när det åter ropas på starka chefer.

Sigurd Möhlenbrocks idé om, att i ett rationellt drivet bibliotek, med en genomtänkt arbetsfördelning, så finns all personal alltid i sina diskar i yttre tjänst och behöver inga arbetsrum, visade sig ohållbar p.g. a. att antalet besökare vida översteg vad som kalkylerats. Denna till sin spets drivna arbetsdelning, som testades på det nya Stadsbiblioteket,

blev mycket kritiserad. Det blev aldrig någon arbetsro för bokinköp, gallring, schemaläggning m.m. och det var en orimlig arbetssituation, såväl psykiskt som fysiskt, att ha yttre tjänst, d.v.s. arbeta publikt med låntagarservice, åtta timmar om dagen.

Reviderad generalplan

I årsberättelsen 1968, skrev stadsbibliotekarien, under rubriken "Integrerad kulturverksamhet" om de positiva erfarenheterna av det nya huvudbiblioteket som kulturhus med musik, konst, film, teater. Han skisserade en framtid där alla bibliotek fungerar som lokala kulturcentra och regionbiblioteken som kulturhus i sina delar av staden. En sådan utveckling förespråkades av såväl den statliga kulturutredning som den göteborgska. Längre fram under sjuttioalet polariserades kulturpolitiken i kommunen, vilket ställdes på sin spets i den livliga debatten om nytt operahus. Den politiska motsättningen mellan att satsa på de centrala kulturinstitutionerna eller den s. k. förortskulturen är alltjämt lika aktuell under 2000-talet, men nämndorganisationen gör att den inte blir lika tydlig.

Inkorporeringen av de nya stadsdelarna och förmodade framtida krav på biblioteken såväl socialt som allmänskulturellt föranledde Sigurd Möhlenbrock att 1970 lägga fram

rubrikerna med nya rekord, mest, bäst, störst i Norden, ja, i hela Europa. Studiebesöken från när och fjärran var många, husmodersföreningar och ambassadörer om varandra. Intresset var enormt för detta flaggskepp bland nordiska bibliotek. Kung Gustav VI Adolf kom på besök 1967 och det var första gången han satte sin fot i ett folkbibliotek.

Under de följande tio år, så länge Sigurd Möhlenbrock var stadsbibliotekarie, ingick ett besök vid Stadsbiblioteket i standardprogrammet för alla kommunens prominenta gäster. Flera utländska besiktningar anlidade också biblioteket som samarbetspartner vid mottagningar, för utställningar m.m. Därtill gjorde Sigurd Möhlenbrocks egna internationella kontakter att en strid ström av besökare hittade till Göteborgs nya stora publiksuccé.

I hörsalen spelade Stadsteatern Brecht, Strindberg, Weiss m.m. i stort sett varje kväll. Biljettpriset var till en början en krona och fördubblades senare. Svenska Filminstitutet drev i många år en filmklubb i samma lokal och dagtid spelade biblioteket grammofonkonserter i salen. Entusiastiska tidningsinlägg föreslog att Konserthuset skulle flytta sina kammarkonserter till Stadsbiblioteket, eftersom publiken tycktes ha lättare att hitta dit än till konserthuset. Tanken att biblioteket skulle ge liv åt Götaplatsen, som nyligen i sin ödslighet hemsökts av

"modskravaller" visade sig riktig, 4.000 besökare om dagen märktes. Många uttryckte sin uppskattning av detta nya hus, som sades vara inte en institution utan ett varuhus i information

Från att ha varit Europas mest öppna bibliotek, 88 timmar i veckan, med ett politiskt krav att öppna ytterligare, även lördagar och söndagar 8-22, är Stadsbiblioteket 2007 öppet 62 timmar i veckan och periodvis har det varit ännu mindre. Enligt det ursprungliga politiska beslutet så måste ett kapital på 15 miljoner investerat på stadens mest attraktiva tomt förränta sig, d. v. s. biblioteket skulle användas så mycket som möjligt och en tillkommande personalkostnad kunde då ses som marginell. Senare tiders politiker har inte ansett sig ha råd med ett sådant resonemang.

Hierarkiskt och toppstyrt

Det snabbt växande bibliotekssystemet krävde en ny organisation. Enligt Sigurd Möhlenbrock var denna nya organisation en revolutionerande demokratisering som byggde på en långtgående delegation, i enlighet med den moderna chefsideologi han tillägnat sig på den SAF- kurs för direktörer, staden skickat honom på. Den strikta linje-stabs organisationen uppfattades tio år senare av många i biblioteksvärlden som en av de mest hierarkiska och toppstyrda och kritiserades såväl inifrån som utifrån.

förslag till reviderad generalplan för det göteborgska bibliotekssystemets fortsatta expansion.

I planen fastslogs ännu en gång att 10.000 personer var ett rimligt befolkningsunderlag för att motivera en fast filial, men att undantag kunde göras av geografiska eller andra skäl. Den höga utlåningen föranledde förslag att öka mediabeståndet vid regionbiblioteken till minst 90.000 volymer och höja normen för stadsdelsbiblioteken till 1,5 band per invånare.

Influensområdet för dessa jämförelsevis stora och välförsedda filialbibliotek sades kunna öka till två till tre kilometer. Bibliotekslokalerna skulle var på minst 600 kvadratmeter och om möjligt samordnas med skolor, förutsatt att dessa var placerade i stadsdelens centrum.

Med hänvisning till att plan- och budgetarbete i kommunen i fortsättningen skulle ske mer rullande och integrerat med andra verksamheter och att en generalplan kunde komma att binda upp kommunen ekonomiskt, antog kommunfullmäktige inte generalplanen formellt utan beslöt att rekommendera den som underlag för den fortsatta planeringen inom "programområdet Fritid och Kultur".

År 1973 antog kommunfullmäktige en kulturplan för Göteborg. Vad beträffar biblioteken skulle de enligt planen utvecklas "till mediatek med artotek-, utställnings-, filmverksamhet o.s.v."

Andra ställde kraven

Även barnstugeutredningen, handikapputredningen och utbyggnaden av vuxenutbildningen gav upphov till lokala göteborgska varianter som ställde krav på biblioteken. Flera motioner i kommunfullmäktige berörde biblioteksfrågor med utgångspunkt från ovan nämnda utredningar. Kraven på utökad och förbättrad biblioteksservice ställdes alltmer av andra och inte som tidigare mest av den egna organisationen. Stadsbiblioteket, enkannerligen Sigurd Möhlenbrock, anpassade sig skickligt till allt detta nya och lyckades alltid få sin organisation att, åtminstone i teorin, ligga minst ett steg före i utvecklingen.

Samtidigt påpekade man ständigt från bibliotekets sida att inga nya propåer kunde anammas fullt ut utan

nya resurser. Allt hade prislappar som noga beräknades och presenterades som menyer för politikerna att välja bland.

De växande sparkraven innebar att det var slut med det politiska samförståndet, den s. k. göteborgsandan. Prioriteringarna vad gällde såväl expansion som besparingar i bibliotekssystemet blev partiskiljande. Det borgerliga blocket förespråkade bibehållen och helst utökad service vid huvudbiblioteket och satsning på handikappade och allmänskulturell verksamhet, medan den socialdemokratiska sidan ville prioritera ytterstadsdelarna i alla avseenden och uppsökande arbete bland "socialgrupp tre", i första hand industriarbetarna.

Enig var man dock om att sparkraven på biblioteksförvaltningens budget, som bara stod för en knapp procent av kommunens, var orimliga och gjorde det omöjligt att leva upp till den antagna målsättningen och de rekommenderade utbyggnadsplanerna, vilket man ständigt påtalade för de kommuncentrala instanserna. Vid flera tillfällen lyckades man, med stöd av en stark opinion i media och bland brukarna, få ökad medelstilleddelning för att undvika alltför drastiska nedskärningar.

Visioner blev arkivhandlingar

Sigurd Möhlenbrocks sakkunskap och auktoritativa sätt att lägga fram idéer och förslag gjorde att han fram till vändpunkten i ekonomin i början av sjuttioalet alltid fick igenom sina skrivelser oberoende av nämndens politiska sammansättning. Ett tjugotal nya bibliotek byggdes och ytterligare några tillkom genom inkorporering och som mest fanns det sex bokbussar. Den markerade blockpolitiken som sedan följde var betydligt svårare för den etablerade socialdemokraten och biblioteksideologen Sigurd Möhlenbrock att hantera. Efter att ha varit drivande i ett inikt uppbyggnadsarbete, tvingades han de sista åren att hålla i den begynnande nedmonteringen och att se många av sina visioner blott bli arkivhandlingar. Detta vare en av anledningarna till att han 1978, vid 63 års ålder valde att gå i pension. Därmed avslutades en dynamisk och expansiv epok i svensk bibliotekshistoria.

Krav på medinflytande

Ett annat del av sextio- och sjuttioalets historia, kraven på mer demokrati på arbetsplatsen, var inte ett lika framgångsrikt kapitel i den Möhlenbrockska bibliotekshistorien. Den växande kommunala förvaltningsapparaten skapade organisationer som var för stora att styras på det traditionella patriarkaliska sättet. De anställda ställde allt mer vållartikulerade krav på inflytande och möjlighet att delta i planering och beslut, inte bara lyda order. Rent formellt tillkom först ett nytt företagsnämndsavtal 1968 och sedan MBL-lagen 1977. Lokala varianter förhandlades fram och anbefalldes i Göteborgs kommun.

I detta demokratiseringsarbete lyckades Stadsbiblioteket mindre väl. Enligt Sigurd Möhlenbrock beroende på att de fackliga företrädarna vägrade inse att det var politikerna som ytterst hade beslutsrätten.

Trots omorganisationer blev det än mer uppenbart att relationen mellan stadsbibliotekarien och personalen, framförallt bibliotekarierna, var problematisk. Situationen förvärrades ytterligare i samband med arbetsmarknadskonflikten 1971, då de SACO-anslutna bibliotekarierna lockoutades. Stadsbibliotekarien valde att, till skillnad från vid konflikten på femtiotalet, hålla bibliotek öppna med enbart låneexpeditionspersonal och betonade hur bra det gick. Detta uppfattades av många som ett ställningstagande i konflikten från stadsbibliotekariens sida, vilket kom att skada den alltid känsliga relationen mellan bibliotekets olika yrkeskategorier och vidga förtroendeklyftan mellan bibliotekarierna och den administrativa ledningen.

Demokratiseringen tog två vägar, den fackliga och tjänstevägen. Biblioteksförvaltningen inordnade sig i den organisation med företagsnämnd, skyddskommitté, utbildningskommitté, fackliga representanter i biblioteksnämnden, allmänna personalmöten och till sist MBL-förhandlingar som krävdes från kommuncentralt håll. När de fackliga organisationerna väl kommit så långt det var möjligt i medinflytande innebar uppdraget till stor del att prioritera mellan nedskärningsförslagen. Sigurd Möhlenbrock drog sig så småningom helt ur och deltog inte i MBL-

förhandlingarna.

Det fanns ett uppdämt krav från många av de nyanställda att få större ansvar och inflytande vad gällde de egna arbetsuppgifterna, att få vara med och påverka planer och förslag och att få använda eget omdöme och kompetens mer, istället för den växande mängden centralt fastställda rutiner och regler.

Tonen i kommunikationen mellan personalen och ledningen förändrades, man anhöll inte längre "vördsamt" utan krävde

När man 1972 i ett nummer av **bis**, kritiserade den hårt drivna arbetsdelningen och de "massproducerade" förortsbiblioteken i Göteborg svarade Sigurd Möhlenbrock i personaltidningen:

"Bisare i Göteborg för en gång skull inte anonyma - har i BIS Göteborgsnummer vädrat sitt missnöje med det mesta och med biblioteksetablissemang i synnerhet. Detta kommer ingalunda överraskande, tvärtom är det väl rätt karakteristiskt för vederbörande att man på allt sätt vill svartmåla den institution, som man av någon underlig anledning sökt anställning hos. Vad jag däremot har svårt att förstå är att man inte omgående söker sig därifrån, så att man inte i längden blir miljöskadad av tjänstgöringen i de monotona, färglösa och trista förortsbiblioteken.

Medkänslan med de stackars kontorslavarna vid det löpande bandet i biblioteksfabriken vid Götaplatsen borde väl logiskt leda till ett förslag om arbetsbyte mellan expeditionspersonal och facksalsbibliotekarierna, så att man exempelvis tjänstgör halva arbetsdagen i varandras arbetsplatser.

..."

"Bisarna" svarade med att föreslå stadsbibliotekarien att arbeta i låneexpeditionen. Flera av dessa bissare är alltså aktiv i Göteborg och ser idag som sin främsta uppgift att försvara och vidareutveckla det biblioteksnätverk, som byggdes upp under Sigurd Möhlenbrocks tid som stadsbibliotekarie.

Sydafrikabesök

Personalens skrivelse och namnlistor i protest mot att stadsbibliotekarien tog emot en sydafrikansk bibliotekarie 1972 besvarades med "att utrikespolitiken i det här landet är en uppgift för UD och icke för

kommunala förtroendemän och tjänstemän. Någon "kungörelse" över aviserade besök av in- och utländska kollegor har aldrig tillämpats och kommer inte heller att ske i fortsättningen. Vad slutligen "avskyn" beträffar är väl sympatier och antipatier oftast ömsesidiga".

Att stadsbibliotekarien dagen därpå tog emot en delegation från Högsta Sovjet väckte inga protester och var förmodligen inte känt bland personalen. Kanske hade många uttalanden varit mindre hårda om Sigurd Möhlenbrock påmint sig vad han själv sagt i sitt mycket välformulerade och personliga bibliotekspolitiska tal vid SAB-mötet i Göteborg 1968:

"... Men vi som fortfarande var unga vid andra världskrigets slut visste väl inte så noga vad slags bibliotek vi ville åstadkomma. På ungdomars vis ville vi väl framförallt en förändring, kanske till och med för förändringens egen skull. I vår kritik av den bestående biblioteksordningen..."

Hade Sigurd Möhlenbrock dessutom försökt att förmedla sin biblioteksidéologi till 70-talets unga radikala biblioteksanställda hade de förhoppningsvis insett att man var ense om målet och vägen. Åsiktskillnaden gällde färdstättet. Sjuttioalet blev ett decennium då de många nyanställda försökte och till viss del lyckades förändra och påverka såväl tjänstevägen som den fackliga vägen och med mer obyråkratiska metoder.

För oss som tillhörde den så kallade 68-vänstern var det något av en kulturchock att börja jobba i Huset Möhlenbrock, som dåvarande inköpschefen, kallade Stadsbiblioteket. Självt började jag som elev i maj -68 och klampade in i träskor, jeans och indisk skjorta med speglar och bjällror och givetvis FNL-märke och trodde inte det var sant att det rädde strikt klädkod med långbyxförbud för kvinnor. Först flera år senare blev det tillåtet med

Barbro Malmberg och Sigurd Möhlenbrock.

"byxdress".

För mig, som inte ägde en kjol, och var van vid vänsterns stormöten, arbetsgrupper, snabba flygblad, bulletiner och demonstrationer och just ockuperat Enskilda banken, föreföll Stadsbibliotekets regelstyrda, hierarkiska system, där alla var rädda för chefen, vara ett praktexempel på det borgerliga system som skulle krossas!

För Sigurd Möhlenbrock, som byggt sitt imperium, en folkbildnings bastion i kamp mot borgerligheten, blev vi som angrep honom från vänster likt en kniv i ryggen, men avståndet var för långt för denna mycket senare insikt.

Under arbetet med boken **Fullbokat - folkbibliotekens historia i Göteborg 1862 - 1997** (1997), fick jag möjlighet, att genom ett par långa intervjuer, läsning av Sigurd Möhlenbrocks alla tjänsteutlåtanden, artiklar och böcker och en del fortsatta kontakter med honom, nyansera och revidera min bild av den chef som så många fruktat men få av de underlydande haft någon dialog med.

Att denna omvärdering var ömsesidig ringde Sigurd Möhlenbrock och meddelade för några år sedan, han sa sig ångra att vi inte samarbetat!

Den hetaste platsen i helvetet

Neutralitetets krisen för nutidens bibliotekarier

Joseph Good

*"Mischiare sono a quel cattivo coro
de li angeli che non furon ribelli
né fur fedeli a Dio, ma per sé fuoro."*

*"Blandade är de med den usla skara
av änglar vilka varken gjorde uppror
mot Gud eller var trogna, men neutrala.
(Dante Alighieri, Divina Commedia, Inferno, Canto III, 37-39)*

Tvärtemot vad som brukar sägas är inte de hetaste platserna i helvetet reserverade för dem som förblir neutrala i kristider, i alla fall inte enligt Dante Alighieri. Men det betyder inte att de neutrala kommer lätt undan i Dantes gudomliga ordning. Dante placerar dem som varken var för eller emot Gud – "non furon ribelli né fur fedeli" – i ett alldeles eget område precis vid ingången till helvetet. Deras lott är långt ifrån avundsvärd, som Dantes guide, Vergilius, berättar:

*"Questi non hanno speranza di morte,
e la lor cieca vita è tanto bassa,
che 'nvidiosi son d'ogne altra sorte,
Fama di loro il mondo esser non lassa;
misericordia e giustizia li sdegna:
non ragioniam di lor, ma guarda e passa."*

*"Allt hopp om att få dö har de förlorat,
och deras blinda liv är så föraktligt
att avundsvärt dem syns vart annat öde.
Rykte förvägrar världen dem; Guds misskund
och rättvisa försmår dem; låt oss icke
orda om dem, men gå med öppna ögon."
(Inferno, Canto III, 46-51)*

Det låter illa nog. Det är därför konstigt att historien felaktigt tillskriver Dante att ha överlämnat dem som gjort sig skyldiga till neutralitet till de hetaste platserna i helvetet. Är inte "blint liv" och avund gentemot "vart annat öde" alldeles tillräckligt, när man betänker allt annat som ligger och pinas i Helvetet (enligt Dantes vittnesbörd)?

Första kopplingen till Dante och neutraliteten

Faktum är att den första kopplingen mellan Dante och neutraliteten som "den yttersta synden" gjordes av president John F. Kennedy. Kennedy höll ett tal i Bonn 24 juni 1963, när fördraget om den tyska fredskåren undertecknades. Där fällde Kennedy följande kommentar: "Dante sade en gång att de hetaste platserna i helvetet är reserverade för dem som behåller sin neutralitet i tider av moralisk kris."⁽¹⁾ Kanske tänkte han felaktigt på de tidigare nämnda raderna 37-65 i Canto III i Dantes Inferno eller kanske var Kennedy säker på att Dante, i sin vida syn på mänsklig moral, hade likställt neutralitet och bristen på moraliskt initiativ med den största synd en mänsklig varelse kunde begå. När allt kommer omkring måste vi tänka på vilken tid Kennedy levde i;

Europa hade under de senaste femtio åren slitits sönder av två världskrig, varav det sista, genom det mest fruktansvärda folkmord, nästan hade utplånat ett helt folk. Förintelsen skulle heller aldrig ha blivit så effektiv som den blev utan det villiga, ja ivriga, deltagandet av polis och paramilitära organisationer i de nationer som Tredje Riket lade under sig, som t.ex. Frankrike.⁽²⁾ "Neutraliteten" hos de fransmän och tyskar som stod vid sidan om när deras vänner och grannar fördes bort till Buchenwald och Natzweiler-Struthof kan mycket väl ha varit i Kennedys tankar när han stod på tysk mark och talade den där dagen 1963.

"Neutral"?

Vad betyder då egentligen "neutral"? Schweiz tycks vara sinnebilden för "neutralitet". Ändå konspirerade den schweiziska regeringen, tillsammans med det schweiziska banksystemet, för att smugla ut miljoner av tyska Mark, som stulits från judar, från Nazi-Tyskland när Förintelsen pågick som värst.⁽³⁾ Samtidigt upprätthöll Schweiz en officiell politisk neutralitet som gjorde det möjligt att skydda gränserna genom hela kriget och undgå anklagelser för krigsbrott efter krigsslutet. Man kan ifrågasätta hur "neutral" denna "neutralitet" var om Schweiz i det fördolda agerade som bankagent för naziregimen medan det förblev politiskt obesudlat på den internationella fronten. Detta leder till nästa fråga: är detta neutralitetens sanna ansikte? Gjorde Schweiz skenbara neutralitet det möjligt att, på en moralisk nivå, rättfärdiga finansiella affärer med naziregimen, vilka i sista hand bidrog till Förintelsen? Det går inte att komma undan Schweiz neutralitet, eftersom den deklarerades inför världen; när allt kommer omkring kan Schweiz ha varit mer neutralt än någon trodde.

För det verkar faktiskt som om det i neutraliteten ligger ett förnekande av moraliskt ansvar. Både president Kennedy och Dante Alighieri förstod att det hos den dygdlige medborgaren finns en inneboende moralisk plikt att ta sig an vardagliga händelser, att forma och definiera dem. I Dantes fall var dygd lika med religiös fromhet, i Kennedys fall att vara delaktig i det demokratiska systemet. Men i båda fallen förstod de här männen farorna med att tillåta människor att stå som neutrala åskådare när historien passerade förbi. Kennedy ansåg att sådan passivitet ledde till okontrollerbara nedåtgående spiraler av politisk och social oro; Dante ansåg att moralisk ligkiltighet utgjorde en fara för en människas själ.

Bibliotekariens ansvar

Hur förhåller sig en bibliotekaries sociala ansvar till kraven på neutralitet? Påståendet att en bibliotekarie har ansvar för att neutralt förmedla båda sidor av en sak, bara för att säkerställa att båda sidor kommer till tals, verkar, i bästa fall, vilseledande. Själva uppfattningen att båda sidor av en sak alltid skulle vara likvärdiga, och därför har rätt till lika stor del av allmänhetens uppmärksamhet, innebär moralisk relativism. Men det ligger också något mer försåtligt i en sådan praxis. Det är uppfattningen att man till varje pris måste ge offentlighet åt en idé, oavsett dess egentliga värde. I sådana fall kommer idén i andra hand, efter kravet på att förmedla den. Idén förlorar därigenom all relevans i kulturellt och intellektuellt hänseende.

Ta t.ex. den diskussion som nu pågår för fullt om att lära ut intelligent design i USA:s klassrum. Gerald Graff, professor i engelska vid University of Illinois, skrev en bok i vilken han förespråkade att lärare skulle "undervisa om konflikten" kring en akademisk fråga, så att studenterna skulle förstå sammanhanget. Den djupare, outtalade tanken här är att kunskap varken är något som passivt ges eller enbart en fråga om personlig uppfattning, utan något som uppstår i en

smältdegel av konflikter. Boken heter "Beyond the Culture Wars : how Teaching the Conflict can Revitalize American Education".

Religiösa högern

Den religiösa högern fångade upp Graffs tanke och "kidnappade den", för att använda hans egna ord. Det kulturkrig som Graff försökte förbättra har nu, perversast nog, inkorporerat hans egen idé som ett vapen att avlossas mot dem som företräder den rationella humanismen.⁽⁴⁾

Graffs tanke gör det möjligt för den religiösa högern att vända uppmärksamheten från det relativa värdet på den idé de åberopar – i det här fallet intelligent design – och i stället fokusera på teoretiska uppfattningar om frihet och forskning. Sanning och verklighet går isär; själva idén är inte längre det intressanta. Det centrala blir i stället uppfattningen att en fråga (oavsett sina enskilda förtjänster) ska ha rätt till åtminstone lika mycket akademisk uppmärksamhet som sin motsats, i stället för att själva idén ägnas verkligt intellektuellt arbete.

Vilka blir konsekvenserna av detta? Helt enkelt att vilken idé som helst kan vinna erkännande när uppmärksamheten väl har vänts från vad den påstår till någon allmän sanning eller värdering som skenheligt kan bekräftas. Man lämnas, inte med ett argument för en idé, utan bara med den kvasireligiösa förvisningen att idén måste försvaras för det allmännas bästa. Om detta är vad en bibliotekarie reduceras till – att ge offentlighet åt argument enbart därför att de existerar i opposition till folkliga, moraliska eller etiska idéer – då torgför bibliotekarien verkligen en uppsättning tomma varor: idéer berövade varje moralisk eller intellektuell konsekvens.

Biblioteken tappas relevans?

Bibliotekariens själva utrymme i den sociala och politiska diskursen hotas av neutraliteten. Genom att erbjuda neutrala svar i en kulturell atmosfär, som alltmer präglas av partigångande, frånhänder sig bibliotekarien möjligheten att definitivt vända den våg av negativa utbildningstrender, som har lett till minskat inflytande för biblioteken i det amerikanska samhället. Neutrala svar på de viktiga frågorna om homoöktenskap, gottgörelse till afro-amerikaner och positiv särbehandling sätter fortlöpande bibliotekens relevans i det samtida samhället på spel. Om bibliotekarien inte kan motiveras att ta ställning i pressande sociala frågor utifrån en känsla av moralisk plikt, så borde han eller hon av rent egenintresse bryta sin neutralitet.

Charles Knowles Bolton slog fast att "etik ... har varit självklart i hans yrke även om det inte uttryckts i en regelsamling".⁽⁵⁾ Denna moralisk/etiska syn på bibliotekariet tycks konstigt nog ha kommit på avvägar nu för tiden. Det finns en omfattande diskussion om professionella normer och kompetenser men det talas mycket litet om en etisk bas för dem. Utan en etisk bas blir dessa standarder huvudsakligen tvådimensionella. Det krävs moralisk övertygelse för att få en professionell norm att fungera: vanan att blaserat låta vilken idé som helst, oavsett dess relativa moraliska värde, passera biblioteket på vägen till låntagaren är en förolämpning mot den moderna bibliotekariens professionella principer.

Moralisk relativism

Neutralitet är den logiska slutsatsen av moralisk relativism; det är den hållning som blir följden om man låter tillfälliga händelser snarare än av konsekventa och orubbliga övertygelser styra ens etiska ställningstagande. Moralisk relativism förnekar alla allmängiltiga fasta principer: det är vägen till den hetaste platsen i helvetet med ett uppehåll i Auschwitz på vägen. Mussolinis egna ord om ämnet moralisk relativism bör tjäna som en stridssignal för varje bibliotekarie som tänker förhålla sig avvaktande och invänta resultatet av den socio-politiska konflikt som våra offentliga bibliotek nu står inför:

"Allt jag har sagt och gjort under de här senaste åren har varit relativism genom intuition... Om relativism betyder förakt för fastställda kategorier och för människor som hävdar att de är bärare av en objektiv, odödlig sanning ... då finns det ingenting mer relativt än fascistiska attityder och handlingar."⁽⁶⁾

NOTER

1. Quote # 1211, Bartleby's Quotations. <<http://www.bartleby.com/73/1211.html>>
2. For a thorough discussion of this phenomenon, see Susan Zuccotti's *The Holocaust, the French and the Jews*. NY: Basic Books, 1993 Susan Zuccotti is noted Holocaust expert and has authored, amongst authored works, *Under His Very Window: The Vatican and the Holocaust in Italy* (Yale University Press: 2000)
3. See Address to the United Jewish Appeal National Young Leadership Conference, Washington, DC, March 23, 1998 by Stuart Eizenstat, Under Secretary of State for Economic, Business, and Agricultural Affairs http://www.state.gov/www/policy_remarks/1998/980323_eizenstat_ngoldhtml
4. For a further discussion, see Stanley Fish's recent article, "Academic Cross-Dressing: How Intelligent Design Gets its Arguments From the Left" in *Harpers* 311 (1867), December 2005
5. Bolton, Charles Knowles. "The Ethics of Librarianship: A Proposal for a Revised Code." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 101, The Ethics of the Professions and of Business (May. 1922)138-146.
6. Benito Mussolini, *Diuturna*. Milan: Imperia, 1924, pgs. 374-377

Översättning Berith Backlund
Dante-citaten Ingvar Björkeson
Bilder: Klara Persson

Joseph Goods artikel har tidigare varit publicerad i Progressive Librarian #28. Joseph var då referensbibliotekarie vid Hillsborough County Library System

Beklaglig rättelse om Brunnsvik

I en artikel i förra numret av bis skrev jag att folkhögskolan Brunnsvik trots ekonomiska bekymmer skulle leva vidare. Jag måste tyvärr korrigera mig, det är nämligen inte alls säkert. Beroende på vad man menar med att en folkhögskola med rötterna i arbetarrörelsen "lever vidare".

Visst. Byggnader, föremål, lokaler och annat består väl, men när det som nu finns planer på att ta bort den enda bibliotekarietjänsten vid (och jag upprepar mig sedan sist:) landets största folkhögskolebibliotek undrar man vad som egentligen räknas. I ekonomiskt kärva tider talas det ofta om "kärnverksamheten", det där i mitten som måste bibehållas när mer eller mindre onödiga lökskal rivits bort. Det är logiskt. Men att till kärnan – på en skola där bildningen och ordet alltid varit i centrum – inte räkna in biblioteket och det kunnande som krävs för att driva och utveckla det, det är svårt att begripa.

Varslet har väckt ilska och oro på flera håll. Ett öppet protestbrev har under januari 2008 undertecknats av en lång rad författare med anknytning till Brunnsvik. Frågan har tagits upp i spalter och på kultursidor. Själv har jag även en helt egoistisk anledning att oroa mig. Skulle jag få besöka seminariet Boken på arbetsplatsen blott en enda gång? För vad händer med det om själva dess nav försvinner?

Om indragningen av tjänsten blir verklighet vet vi förmodligen först efter att denna text gått i tryck. I väntan funderar jag över filosofiska frågor av typen "om ett träd faller i skogen och ingen är där som hör det...", ni vet? Och jag tänker: en samling böcker utan en bibliotekarie – är det ett bibliotek? En arbetarrörelse utan kultur – ?

Kalle Laajala

Vi vill växa! Vi behöver dig...

- som medarbetare
- som läsare

Information:

<http://avsikter.blogspot.com>

Tel: 0708-95 34 45

Sänd dina texter, bilder, foto till
avsikter@hotmail.com eller till:

AVSIKTER, Resedagatan 4 E,
416 52 Göteborg.

Prenumerera: Plusgiro 194 75 78-9

AVSIKTER är en kulturtidskrift där kända och okända skrivare medverkar. Vi vill sprida kunskap om konsten att skriva, ge plats för arbetarlitteratur och ny lyrik. AVSIKTER kommer ut fyra gånger per år. En prenumeration kostar 150 kr för privatpersoner och 225 kr för organisationer.

"Ett förslag som ligger i tiden"

Intervju med Inga Lundén
Mats Myrstener

Den omtalade arkitekttävlingen om tillbyggnad till Stockholms stadsbiblioteks huvudbibliotek avgjordes hösten 2007. Vinnaren blev den tyska arkitekten Heike Hanada med bidraget kallat "Delphinium". Förslaget ser faktiskt ut som ett jättestort akvarium, med besökarna tumlande omkring som delfiner innanför glaset. Delphinium betyder för övrigt riddarsporre, inspirerat av mönstret på bibliotekets fasad – men faktiskt också namnet på kvarteret mitt emot, något som arkitekten inte kände till.

Man kan förmoda att det var ett av de billigare förslagen som vann? Runt en miljard kommer i alla fall bygget att kosta allt som allt (det ursprungliga Asplundhuset kostade i dåtidens myntvärde ca 2,5 miljoner, varav finansfursten Knut Wallenberg donerade hälften). Det

vinnande bidraget får betraktas som tämligen konventionellt, åtminstone om man jämför med några av konkurrenternas förslag. Det liknar så tillvida tillbyggnaderna av Malmö stadsbibliotek, och, i mindre skala, det kungliga biblioteket i Köpenhamn.

Kritik har redan framförts mot förslaget. Man har t.ex. sagt att den höga tillbyggnaden kommer att skymma Asplunds gamla cirkel och fyrkant från den nya centralpunkten Odenplan, vilket är delvis sant. Odenplan blir en knutpunkt på Norrmalm och ska begåvas med ny underjordisk tågstation, för lokal- och fjärrtåg och tillhörande butiker. Det har föreslagits att tågstationen ska kunna knytas till en uppgång till "nya SSB", ett förslag som onekligen ligger i tiden.

En mer berättigad kritik är

kanske att de tre s.k. annexen, eller "lamellhusen" vid sidan av huvudbiblioteket, kommer att behöva rivas. För många har de ett stort arkitektoniskt värde. De tillkom successivt efter huvudbibliotekets tillkomst, sedan utrymmet där visade sig vara alldeles för snålt tilltaget. De har en klassisk stramhet som förbinder dom med Asplunds bibliotek. Dock finns en hel del opraktiska lösningar förbundna med husen.

Stadsplanering är alltid ett givande och ett tagande. Själv är jag benägen att vara beredd att offra lamellhusen trots allt. Att däcka över dom hade säkert låtit sig göras, men varit komplicerat. De hyser idag den stora samlingen invandrarlitteratur, "internationella biblioteket", Svenska barnboksinstitutet, och SSB:s och länsbibliotekets administration.

Dessa institutioner får nu rum i tillbyggnaden, med mycket annat. Den publika ytan femdubblas faktiskt.

Samtidigt kommer dubbla budskap från politikerna, när ett tjugotal tjänster ska sparas in kommande budgetår. Och nya intressanta besöksiffror, som visar att Asplundbiblioteket står still, medan stadsdelsbiblioteken ökat besöksiffrorna med över en miljon!

Stor bibliotekshändelse i Stockholm 2013

Med anledning av tillbyggnaden, en lika stor händelse i Stockholms biblioteksvärld som när Stadsbiblioteket invigdes 1928, kom jag att föra ett samtal med bibliotekschefen Inga Lundén.

Mats: Vad har du för tankar nu när tävlingen om det nya biblioteket är avgjord?

Inga: Vi femdubblar ju den publika ytan till att börja med, från 3500 till 18.000 kvadratmeter, samtidigt som vi minskar kontors- och lagerytan något. Idag är den större än den publika ytan. En tanke är ju också att integrera internationella biblioteket med annan utländsk litteratur vi har, på engelska, franska etc., och med de svenska samlingarna. Idag när vi har invandrarbarn på besök, så får de ju oftast bara se barnbiblioteket, som bara har ett begränsat urval. De flesta böckerna på deras hemspråk finns i internationella biblioteket. Barnbiblioteket är ju idag segregerat från vuxenavdelningen, det var ju tanken när det byggdes också, då barn inte hade tillträde till övriga biblioteket. Vi skiljer fortfarande ut besökare med läshinder och handikapp, barn, och invandrare, från dem som ska vandra upp till stadsbibliotekets rotunda och facksalar. Vi vill nu integrera allt detta i ett bibliotek.

Mats: Vad kommer att hända med barnbiblioteket?

Inga: Nu när tävlingen är över och vi har pristagaren och arkitekten Heike Hanada att diskutera med, går vi igenom programmet igen. Vi är en grupp, där basen är tio personer, vi som från började arbetade ut programmet för det nya Stadsbiblioteket. Vi funderar bl.a. på om skönlitteratur och barnbibliotek

ska ligga kvar i Asplundhuset. Heikes förslag är att utvidga barnbiblioteket med det runda bokmagasinet som nu ligger vägg i vägg, det blir alltså betydligt större, ett spännande runt rum. Tillsammans med Arkitekturmuseet och skolor i Stockholm har vi haft en parallell tävling där barn fått ge förslag på ett nytt barnbibliotek. Några barn har t.ex. föreslagit att vi ska ha ett ställe där man kan "få hoppa av sig", när man är på biblioteket.

I programmet delar vi upp barnbiblioteket i två delar, barnens berättarbibliotek, och barnens upptäckarbibliotek, det senare är då kopplat till fackavdelningar, som människan, resor, jorden, rymden etc. Kan man ha detta uppdelat på flera hus eller ska man ha allt i Asplundhuset? Jag vill själv ha barn i hela biblioteket.

Bibliotek eller museum?

Mats: Ser man Asplundhuset från Odenplan, med den nya höga tillbyggnaden?

Inga: Delvis ja, delvis nej. Redan idag skymt ju Asplundhuset av stora byggnader, som annexen och "läkarhuset". Vi ska träffa Stadsmuseet och gå igenom interiörer och exteriörer, och det är ju många saker som ska stämma. Det beror ju på var man står på Odenplan, om man ser Asplundhuset. Och invändigt är ju interiören redan förändrad med nya bokhyllor som stör den ursprungliga Asplundsindredningen. Ska detta återställas med långa läsbord som 1928, eller kan man göra något annat? Vi funderar på om Rotundan ska vara ett rum för skönlitteratur och kontemplation, och ha de gamla facksalarna som rum för läsecirklar om skönlitteratur, rum för litterära samtal och föredrag.

Mats: 1928 fanns det rum på översta våningen för studiecirklar, som idag är personalens arbetsrum. Det dröjde bara några år så förstod man att Asplundhuset var alldeles för litet, tillströmningen av besökare var mycket över vad man räknat med. Men nu får man också större samlingssalar i den nya byggnaden?

Inga: Det blir två aulor i nya huset, en större och en mindre. Idag finns inga sådana stora rum, i ett av lamellhusen finns en gammal skrivningsaula från Stockholms högskolas tid, i originalskick, men naturligtvis inte

utformad efter dagens krav.

Mats: "Sammanbindningsbanan" mellan Asplundhuset och nya huset, vad ska den innehålla?

Inga: Där ligger ju stora entrén och receptionen, utlåningsdiskar, tidskrifter, café och lärmiljö. Den kan också vara öppen mycket längre på kvällarna än de andra byggnaderna. Det skulle kunna vara öppet så länge tågen och tunnelbanan går. Knytas till nya Odenplan.

Stadsdelsbibliotekens situation

Mats: Hur finansieras detta nu? Med befintliga medel?

Inga: Vi väntar beslut av fullmäktige i höst. Det gäller investeringen för det här bygget förstås, som betalas genom betydligt ökade hyror för biblioteket. Min förhoppning är att vi får pengar till det samt ytterligare 30 miljoner till säkerhet, städning och personal. Vi räknar med att besökandet kommer att fördubblas. Vi vill, förutom de 80 som arbetar i Stadsbiblioteket idag, få ytterligare ca 40 tjänster. Men samtidigt tänker vi rusta upp stadsdelsbiblioteken. Vi har gjort så med Medborgarplatsen och Kungsholmen redan. Vi har fått 35 miljoner för 2008 till detta. Nu närmast ska Högdalens stadsdelsbibliotek rustas upp, det ska flyttas från ett mer undanskymt läge till själva tunnelbaneuppgången. Läget blir jättebra, det allra bästa.

Mats: Så stadsdelsbiblioteken ska inte missgynnas?

Inga: Det är i alla fall inte tanken. Jag hoppas tvärtom att ett välutrustat bra stadsbibliotek ska öka intresset också för stadsdelsbiblioteken. Vi har mellan 6-7 besök/invånare i Stockholm idag. Det tycker jag är för litet, vi har potential för ännu fler besökare. I undersökningar svarar folk ofta att "bibliotek är ju jättebra, men för mig finns inget behov"! Jag tror dom bara inte har insett att dom faktiskt behöver biblioteket. Dom tror att biblioteket är mer "gammaldags" och omodernt än vad det egentligen är. Vi har nu fördubblat besökarna både på Medborgarplatsen och Kungsholmen genom renoveringar. Detta har gjorts med diverse projektmedel, i stort sett befintliga medel, och ändå har resultatet blivit så fint.

Biblioteket, en folkbildare?

Mats: Generösa öppettider är ju väldigt viktigt för att biblioteket ska bli en samlingspunkt i stadsdelen.

Inga: Vi gör en organisationsöversyn nu, för att nå mer flexibilitet när det gäller medarbetare och media. Vi vill prioritera publikt arbete så mycket som möjligt, och vill skära ner tiden för bokinköp och administration, om det går. Ett önskemål är att vi ska ha mer gemensamma öppettider över hela systemet, jag tänker på som Systembolaget t.ex., alla vet ju när det har öppet och stängt. Vi har idag väldigt konstiga och olikartade öppettider mellan stadsdelsbiblioteken. Det vore bra om vi kunde ändra på det. Åtminstone en miniminivå.

Mats: BiS tänkte ha Folkbildning som tema i år. Vad är dina tankar om detta begrepp, som fallit lite i vanrykte inom folkbiblioteksvärlden?

Inga: Jag menar att det vi jobbar med nu, det är just folkbildning. Det är ett av de tre prioriterade målen vi har med vårt arbete de senaste åren. Livslångt lärande är folkbildning, utan tvekan. Men kontexten ser annorlunda ut i en storstad än i ett förortsområde. Därför har vi bildat nätverket för lärmiljöer i storstadsområden BILDA, som fått startpengar av Kulturrådet. Idea store, ett populärt begrepp, är ett exempel på ett utmärkt samarbete mellan bibliotek och olika slags folkbildningsorganisationer. ABF t.ex. har ju redan ett stort hus på Sveavägen som verkligen fungerar så här, med konferenser och föredrag, som ett kulturhus. I Kista skulle vi kunna jobba nära folkbildningsorganisationerna, på Medborgarplatsen finns samarbete också. Begreppet har aldrig varit så aktuellt som idag, faktiskt.

Det handlar mycket om delaktighet, det som uttrycks i studiecirkelverk

samheten. Empowerment, hjälp till självhjälp, kalla det vad du vill. Det är ju vad vi sysslar med. Vi måste utnyttja den kulturella kompetens som finns i Stockholms förorter, synliggöra den. Vi ska vara med från bibliotekets sida, vara med där det händer. Jag har träffat andra företrädare i Kista, även näringslivets, och vår projektledare Åke Nygren. Han har idéer om hur folkbildningen kan bidra till att förändra och förbättra livet i förorterna. Idag är "näringslivsKista" och den mångkulturella delen av stadsdelen delad på var sida om tunnelbanan. Biblioteket skulle kunna vara bryggan eller bron, som en samlingspunkt.

Mats: Ett "mångkulturellt" bibliotek?

Inga: Vi har ett "internationellt bibliotek" på Stadsbiblioteket idag, men vi borde hellre vara ett internationellt bibliotek!

Sista kapitlet i följetongen UPPHOVSRÄTT, KULTURPOLITIK OCH BIBLIOTEKERSÄTTNING!?

Siv Wold-Karlsen

Den 11 december 2007 höll EU-kommissionen ett möte där man bland annat lade ner ärende 2003/2194 mot Danmark, och ärende 2003/2193 mot Sverige. Det handlar om en konflikt EU-kommissionen har (haft) med många länder angående ett direktiv från 1992, direktivet om ”uthyrnings- och utlånerättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter.”

För enkelhets skull kallas direktivet ofta låne-direktivet eller PLR-direktivet, där PLR står för Public Lending Right, eller det benämns med sina sifferkombinationer. De var först 92/100 men ändrades 2006 till 2006/115.

14 december 2007 skickade det danska kulturdepartementet ut ett pressmeddelande och en vecka senare, den 20 december, gjorde det svenska kulturdepartementet likaså.

De två meddelandena är snarlika. Båda ger en kort historik, med avstamp i december 2004 då Kommissionen inledde ett överträdelseförfarande och beskyllde (bland annat) den danska och svenska biblioteksersättningen för att vara diskriminerande, eftersom: Man måste skriva på danska för att kunna få dansk biblioteksersättning, och för att få svensk biblioteksersättning måste man skriva på svenska eller vara fast bosatt i Sverige.

Både Danmark och Sverige har försvarat sig med kulturpolitiska argument, och efter tre år har Kommissionen nu avskrivit ärendet mot Danmark och Sverige.

I sin kommentar säger den svenska kulturministern, Lena Adelsohn Liljeroth:

Det är ytterst glädjande att den svenska modellen för biblioteksersättning nu fredats genom att kommissionen avskrivit ärendet. Grunderna för vår modell kan nu upprätthållas och utvecklas. Detta innebär att vi även framöver inom en kulturpolitisk ram, kan garantera och värna bibliotekens fria utlåning, utvecklingen av konstnärskap och det svenska språket.

Den danska kulturministern, Brian Mikkelsen, är också glad och poängterar att ”sagens afslutning [er] godt nyt for regeringens initiativer for at styrke det danske sprog”. Dessutom påminner det danska pressmeddelandet om att EU-kommissionen redan 1992 försäkrade ”at den danske ordning ikke var i strid med EU-reglerne.”

Vad Kommissionen nu gjort kallas på EU-språk för classement, och översätts till engelska med ’closing of the case’. Det är ett slags icke-beslut, och innebär därför inte att EU-kommissionen har godkänt den danska och svenska biblioteksersättningen, men ärendena mot dem är avskrivna. Därmed har åtminstone ett delkapitel i den

sorgliga historien om låne-direktivet avslutats, och det är läge att försöka sig på en sammanfattning.

Copyright/Droit d’auteur/Intellectual Property Right - historien bakom

Den engelska ”Statute of Anne” från 1710 brukar räknas

som den första moderna copyright-lagen, dvs. den första där copyrighten knyts till författare/upphovspersoner, och inte längre är ett privilegium som kungamakten delar ut till tryckare/förläggare.

Fast bokmanus och copyright kan säljas, och då blir köparen den rättmätiga ägaren till ett copyright-monopol på 14 år. Copyrighten kunde förlängas till 28 år, allt räknat efter bokens tillkomst, och samma tidsbegränsning gällde för patent- och patenträttigheter.

På 1770-talet gav den franska kungen författarna en droit d’auteur som var ärftlig, och därmed i princip evigvarande. Franska revolutionen förkortade evigheten till författarens livslängd plus tio år, men utnämnde samtidigt författaren till geni, och upphovsrättslagen som kom 1793 kallades därför ”Deklaration om geniets rättigheter.”

Många av de nya, professionella författarna – de som försökte leva av sin penna – var kvinnor, och som kvinnliga författare hade de ett rätt komplicerat

förhållande till den intellektuella äganderätten: Som författare hade de upphovsrätt och därmed äganderätt, men som kvinnor hade de ofta inga ekonomiska och juridiska rättigheter.

När Harriet Beecher Stowe 1852 publicerade sin bok Uncle Tom’s Cabin, blev den genast en stor framgång, och översattes till många språk. Men när författaren ville försvara sin upphovsrätt mot en tysk översättning hon inte gett tillstånd till, kunde hon inte själv driva sin sak i rätten, utan måste göra det via sin man.

En av personerna i Onkel Toms stuga är en förrymd slav, George, som under sin tid som slav uppfunnit en maskin som slavägaren tagit patent på. Självt kan George inte ta

copyright

copyleft

patent, eftersom han, lika lite som hans författare Harriet, är en fri, vit man.

Varför så viktigt?

Orättvisor och ojämlikhet fortlever, också vad gäller vem som har möjlighet att utöva patent- och copyright-rättigheter. Intellectuella-kulturella värden flyter fritt från utvecklingsländer till västvärlden, för att återvända väl patenterade och copyrightade, och åtföljt av hot om sanktioner, om någon skulle bryta mot den intellektuella äganderätten.

För att behålla gemensamma värden måste vi försvara vår intellektuella allemansrätt mot en ständigt expanderande intellektuell äganderätt, och se till att bibliotek och andra kulturella allmänningar bevaras.

För att biblioteken ska fungera bör de betraktas och behandlas som en del av samhällets kultur- och kunskapspolitik. De flesta länder har också placerat biblioteksfrågorna i kultur- och/eller utbildningsdepartementen, medan EU-kommissionen betraktar och behandlar biblioteken som en del av den inre marknaden. Inom EU finns det 25 generaldirektorat (GD) som är Kommissionens departement. Det finns ett GD för 'Vetenskap och forskning' och ett för 'Utbildning, kultur och mångspråkighet' – men Kommissionen har placerat biblioteken i generaldirektoratet för den 'Inre marknaden och tjänster'. I PLR-direktivet vill Kommissionen sätta likhetstecken mellan kommersiell uthyrning av böcker och gratis utlåning från offentliga bibliotek.

EU-kommissionen kom relativt sent igång med sitt upphovsrättsarbete, men när det först började, gick det snabbt. 1988 kom en grönbok, ett första officiellt kommissionsdokument om behovet av att harmonisera inom det upphovsrättsliga området, och därefter kom de upphovsrättsrelaterade direktiven slag i slag.

1991 presenterade EU-kommissionen ett förslag till "direktiv om uthyrnings- och lånerättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter" där artikel 1 pålägger medlemsländerna att införa en icke-konsumerbar upphovsrätt.

Det är en dramatisk utvidgning av upphovsrätten, och innebär att biblioteken inte längre kan köpa och äga sina böcker, utan endast får hyra dem av upphovsrättsägarna. När EU-kommissionen presenterar sitt förslag i ministerrådet, mötte det också motstånd. Inte minst Spanien var kritisk och såg till att det kom in en artikel 5 i direktivet (sedan 2006: artikel 6) som ger medlemsländerna rätt byta ut den icke-konsumerbara upphovsrätten med en ersättningsrätt, som den som finns i de nordiska länderna. Varje medlemsland har också rätt att utforma ersättningen i enlighet med sina "kulturfrämjande syften" och medlemsländerna får dessutom "undanta vissa kategorier av inrättningar från att betala ersättning".

Den 8 april 1992 svarar Millan, dåvarande EU-kommissionär för den inre marknaden, på frågor i EU-parlamentet, och försäkrar här att den danska biblioteksersättningen är helt i samsvar med direktivet.

Efter dessa tillägg och försäkringar godtar medlemsländerna låne-direktivet.

Konflikten 2002-2003

I en rapport från 12 september 2002 skildrar EU-

kommissionen händelserna runt artikel 5 på följande sätt:

Artikel 5 är resultat av den kompromiss som man vid direktivets tillkomst enades om, mellan hänsyn till den inre marknadens behov å ena sidan och medlemsstaternas olika traditioner på detta område å andra sidan.

Om uttrycket "kulturfrämjande syften" skriver Kommissionen:

I artikel 5.1 andra meningen avhandlas ersättningens storlek, varvid medlemsstaterna ges möjlighet att fastställa denna med hänsyn till sina respektive "kulturfrämjande syften". Denna mening infördes efter ett förslag från en medlemsstat som hade för avsikt att skapa ett nytt bibliotekssystem som ett sätt att gynna kulturen. Då man vid fastställandet av denna ersättning alltid kan ta hänsyn till kulturella aspekter, får artikel 5.1 en i praktiken begränsad effekt.

När Kommissionen skriver sin 2002-rapport har den nyss varit ute på EUropa-turné och konstaterat att nästan inga EU-länder tolkar direktivet på samma vis som EU-kommissionen. Majoriteten av medlemsländerna anser inte alls att (delar av) artikel 5 ska ha begränsad effekt, men Kommissionen kräver att dess tolkning av direktivet ska vara enarådande. Våren 2003 får därför Sverige, liksom flera andra länder, ett brev där Kommissionen hotar med att inleda förfarande, och hösten 2003 döms Belgien i EG-domstolen för att inte ha levt upp till PLR-direktivet.

2004

I januari inleder Kommissionen förfarande mot sex EU-länder: Frankrike, Irland, Luxemburg, Italien, Portugal och Spanien.

20-21 februari organiseras diskussion- och protestmöten i Guadalajara, i närheten av Madrid, och i Cologno Monzese, nära Milano. Den portugisiska biblioteksforeningen BAD skriver ett öppet brev om/mot låne-direktivet. Brevet är riktat till den portugisiska regeringen och till EU-kommissionen.

Det är biblioteken i Guadalajara och Cologno Monzese som arrangerar mötena, men det är långt ifrån bara bibliotekarier som engagerar sig. Många biblioteksbrukare, en hel del författare och en och annan bokhandlare och förläggare, deltar alla i protesterna mot betal-lån på biblioteken.

I augusti tar den spanska biblioteksforeningen låne-direktivet till IFLA-konferensen i Buenos Aires och ber om IFLAs hjälp och stöd. Resultatet blir att frågan bordläggs och överförs till IFLAs copyright-kommitté.

I september kritiserar Frits Bolkestein, dåvarande EU-kommissionär för den inre marknaden, den svenska bibliotekspolitiken, biblioteksersättningen och Författarfonden.

Marita Ulvskog, dåvarande socialdemokratiska kulturminister, försvarar detsamma och försäkrar: Vi har inga som helst planer på att ändra på vårt system.

I oktober fyller Författarfonden 50 år och ger ut boken "Tack för lånet! Om boken, biblioteket och den svenska litteraturens villkor" där ett av kapitlen handlar om triangeldramat Marknaden, Upphovsrätten och Kulturpolitiken, alltså om låne-direktivet och konflikterna mellan EU-kommissionen och medlemsländerna.

I bis 2004:3 skriver två amerikaner om låne-direktivet och de europeiska biblioteken. Al Kagan (USA) rapporterar från IFLA-mötet i Argentina, och uttrycker sin förvåning över "att europeiska bibliotek måste betala

avgifter till upphovsmännen för att kunna låna ut böcker.” Martin Vera (Mexico) presenterar låne-direktiv 92/100 och, inte minst: Motståndet mot det.

I december skickar EU-kommissionen formella underrättelser till Danmark, Finland och Sverige, och anklagar deras biblioteksersättningssystem för att vara diskriminerande.

2004 har EU fått tio nya medlemmar: Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Ungern, som också de ska förhålla sig till EU-kommissionens låne-direktiv.

2005

22 februari inbjuder Författarfonden till ett möte ”Om upphovsrätt och kulturpolitik i allmänhet. Om Författarfondens framtid i synnerhet.”

Här definierar Jan Rosén, professor i juridik, EU:s grundläggande upphovsrättsfilosofi som: upphovsrätt innehas av kommersiella aktörer.

John Erik Forslund, Författarförbundet, informerar om ett möte nordiska författar- och översättarföreningar hållit i Stockholm den 19 januari 2005. Föreningarna försvarar de nordiska biblioteksersättningarna och ställer sig oförstående till EU-kommissionens påståenden om diskriminering: Svenska författare känner sig inte diskriminerade av att inte få biblioteksersättning när deras böcker används i danska, norska ... bibliotek, eller vice versa. Gunnar Petri, från STIM, anser att författare som är kritiska till låne-direktivet är några otacksamma typer. Enligt Petri försöker EU-kommission bara förverkliga det som alltid varit författarnas främsta intresse: Att få betalt, att få betalt, att få betalt. Att få betalt när boken trycks, att få betalt när boken köps, att få betalt när boken lånas ut.

1-2 mars arrangeras i Madrid en uppföljare till Guadalajara-mötet året innan. Deltagarna är många, och en del tillhör kategorin otacksamma författare, författare som hävdar att de har andra intressen än att få trefaldigt betalt för sina böcker, till exempel: Att deras böcker blir lästa och finns tillgängliga över tid. Att det finns utrymme också för författarskap som inte är kommersiellt gångbara, och att böckerna lyfts fram och synliggörs. De otacksamma författarna anser dessutom att biblioteken redan har betalat vad de ska i och med att de köper böckerna, och att det är absurt att kräva extra betalning för att boken ska få lånas och läsas. Madrid-mötet var internationellt, och en av de deltagarna var Carol Brey-Casiano från American Library Association, biblioteksförbundet i USA. Däremot var inte EBLIDA, den europeiska biblioteksförbundet representerad.

I mitten av mars svarar Danmark och Sverige på EU-kommissionens brev från december 2004, och båda länderna håller fast vid och försvarar sina biblioteksersättningar. Finland svarar också, men säger att de böjer sig för Kommissionens nytolkning av låne-direktivet.

I april tillkännager IFLA att organisationen är mot Public Lending Right och ser PLR som ett hot mot medborgarnas fria tillgång till bibliotek: *IFLA does not favour the principles of 'lending right', which can jeopardize free access to the services of publicly accessible libraries, which is the citizen's human right.*

Men på IFLA-mötet i Oslo, augusti 2005, säger IFLA att nu har den internationella biblioteksorganisationen gjort sitt och betraktar PLR/låne-direktivet som en closed issue, ett avslutat ärende.

Jag har senare förstått att IFLA fortfarande engagerar sig i PLR-frågan, till exempel i Sydafrika där den internationella PLR-organisationen nu arbetar för att få till stånd ett PLR-system. Så kanske anser IFLA bara att EU-kommissionens låne-direktiv är något EBLIDA bör (fortsätta att) ta hand om. Problemet är bara att sedan 2005 hävdar också EBLIDA att låne-direktivet är ett avslutat ärende.

I september håller den internationella PLR-organisationen sin sjätte konferens, i Berlin. Organisationen, eller nätverket, har sedan 1995 hållit en PLR-konferens varannat år, och 2005-konferensen står helt i EU-kommissionens och låne-direktivets tecken. En representant för kommissionen är där och angriper inte bara de kulturpolitiska biblioteksersättningar i de nordiska länderna, utan också de upphovsrättsbaserade tyska och österrikiska systemen, från 1971 och 1977. Orsaken är att de har socialpolitiska inslag. Det visar sig också att en orsak till att EU-kommissionen gått så hårt ut mot den nordiska modellen, är den potentiella smittoeffekten: De nyttillkomna EU-medlemmarna kan tänkas se en kulturpolitisk biblioteksersättning som ett bra alternativ.

2006

12 september lägger den finska regeringen fram en proposition: Den finska upphovsrättslagen ska ändras i enlighet med EU-kommissionens nytolkning av låne-direktivet, alltså den tolkning Kommissionen gjorde 2002, och enligt vilken den danska, och övriga nordiska biblioteksersättningar inte längre är i samklang med låne-direktivet.

Parallellt med ett nytt PLR-system, som är som EU-kommissionen vill ha det, behåller Finland sitt gamla kulturpolitiska system från 1963.

31 oktober 2006 skriver den norska regeringen (kultur- och kirkedepartementet) till ESA, och förklarar och försvarar den norska biblioteksersättning.

Norge är ju inte EU-medlem, men väl med i EES och därmed tvingat att följa EU-direktiven. ESA, som står för EFTA Surveillance Authority, fungerar som EU-kommissionens förlängda arm vad gäller att se till att också EES-medlemmarna följer EU-direktiven. I brevet förklarar Norge att den norska biblioteksersättningen inte har någonting med upphovsrätt att göra, och att det är själva poängen: Biblioteksersättningen ska göra vad upphovsrätten inte kan göra: Se till att små språk, som norska och samiska, överlever också som litterära språk.

Island, som ju liksom Norge endast är EES-medlem, och som sedan 1967 har en biblioteksersättning rätt lik den svenska, skriver också till ESA, men godtar Kommissionens/ESAs nytolkning av låne-direktivet. Fast det är ett godkännande Island senare tar tillbaka.

26 oktober har Italien och Spanien dömts i EG-domstolen. Portugal dömdes redan den 6 juli. I alla domarna citeras artikel 1 i låne-direktivet, den som säger att upphovsrätten ”konsumeras inte genom försäljning” och att upphovsrättsinnehavaren kan förbjuda utlån av en bok biblioteket har köpt.

I samband med domen mot Portugal har generaladvokat

Sharpstone dessutom en kommentar till hur EU-kommissionen har uttryckt sig om Portugal. Kommission har, skriver hon 4 april 2006, använt sig av ett språk fyllt av förakt och sarkasmer, och bland annat ifrågasatt om portugiserna överhuvudtaget kan läsa, samt hävdad att Portugal bedriver piratverksamhet, exproprierar författare och konfiskerar deras intellektuella egendom:

[...] the Commission states that Portugal could not read the Directive and accuses Portugal of an act of piracy in expropriating authors and confiscating their intellectual property [...] the Commission accuses Portugal of effrontery and of 'pulling a fast one' and asks whether it knows how to read. [...] the Commission uses a sarcastic and derisive tone generally. Whatever the rights and wrongs of the infringement action, I regard such language and tone as unacceptable.

I november får jag brev från upphovsrättsgruppen inom EBLIDA. Jag har kontaktat dem i september och frågat om de inte kan tänka sig att åter intressera sig för låne-direktivet och dess konsekvenser. Nu svarar de och säger att det kan de inte, eftersom de inte tror det är någon som bryr sig om vad de säger, men kanske kan IFLA göra något. *"The Commission is vigorously pursuing Member States and we don't believe there is any chance of anyone listening to us if we raise objections to the Right. We agree with you that the Commission's attitude to it has changed, and it has also hardened. So we think the only forum where it can be usefully discussed is IFLA, or maybe in other bodies that are wider in their membership than the European Union."*

2007

Både den spanska och den italienska regeringen böjer sig för EG-domen, och särskilt i Spanien möts det med demonstrationer och protester.

Den portugisiska regeringen verkar däremot inte ha böjt sig. Med hänvisning till artikel 5/6 i låne-direktivet undantog Portugal från början såväl museer som arkiv och bibliotek från skyldigheten att betala ersättning. Nu efter EG-domen har man droppat museerna, men håller fast vid att alla bibliotek, folk- skol- och universitetsbibliotek, ska få låna ut sina böcker utan att betala för det.

Portugal har en socialistisk regering, och kulturministern, Isabel Pires de Lima, är själv författare, ett faktum som representanten för SPA, en portugisisk författarorganisation, anser vara speciellt upprörande. SPA-representanten redogjorde för situationen i Portugal på den sjunde internationella PLR-konferensen, i Paris september 2007.

Jag har försökt ta reda på mer om vad som händer i Portugal, och jag har gjort det genom att kontakta den portugisiska biblioteksförbundet, BAD. Men svaret jag fått från BAD är att den enda som kan svara på detta är BADs president, som är mycket upptagen och därför inte kan svara.

Eftersom jag råkar ha BAD-presidentens privata telefonnummer, ringde jag upp honom. Han var mycket ämabel men ville undersöka noggrannare innan han svarade. Detta var i början av september 2007, och sen dess har jag inget hört, varken från BAD eller dess president.

PLR-mötet 2007 skilde sig en del från 2005-mötet. Till 2007-mötet hade EU-kommissionen inte skickat någon representant. Däremot var IFRRO – International Federation of Reproduction Rights Organizations, där, och IFRRO är aktör med stora ambitioner och planer på att bli

en paraplyorganisation för alla som anser sig ha Intellectual Property Right intressen och rättigheter.

I Berlin 2005 hade V.G. Wort, som administrerar den tyska bibliotekersättningen, med stolthet framhållit att (Väst)tyskland var det första landet med en upphovsrätt-baserad bibliotekersättning. 2007 framställde man det upphovsrättsliga som väl inbäddat i social- och kulturpolitik. PLR-systemen hör naturligt i hop med såväl kultur- som socialpolitik, hävdade V.G.Wort, och det samma gjorde den franska systerorganisationen Sofia. De nya EU-staterna var också mer synliga på 2007-konferensen än vad de varit 2005. Några av dem hade smittats av det nordiska exemplet, bland annat Slovenien som presenterade en bibliotekersättning rätt lik den svenska modellen, dvs: En kombination av stipendier och individuell ersättning.

11 december avskriver EU-kommissionen ärendena mot den svenska och danska bibliotekersättningen.

17 december lancerar The Spanish Task Force Against Public Lending Fees (no al prestamo de pago) en europeisk kampanj för att samla in en miljon underskrifter mot låne-direktivet, i syfte att få direktivet upphävt. De bifogar en lista med argument mot direktivet, och information om att de planerar ett nytt internationellt möte i Madrid, i april 2008.

21 december hör jag på radion att "Svenska författare kan även i framtiden få statlig ersättning för att deras böcker lånas ut på biblioteken. EU-kommissionen har nämligen ändrat sig och accepterar nu ersättningen."

Jag ringer Författarfonden för att få reda på mer, och Författarfonden berättar om (icke)beslutet 11 december, och skickar det danska och svenska pressmeddelandet.

2008

7 januari ringer jag pressekreteraren på kulturdepartementet och ber om en kopia av EU-kommissions brev till Sverige, angående beslutet 11 december. Han svarar att det är bara att kontakta registrator.

Jag ringer regeringskansliet och blir kopplat till registrator, som inte hittar någonting men ska leta vidare och kontakta mig.

Eftersom jag också har det danska pressmeddelandet, ringer jag det danska kulturdepartementet och får veta: Det finns inget brev, eftersom det handlar om ett classement, dvs.: Kommissionen lägger ner ett ärende den själv har initierat, och då tycker Kommissionen inte den behöver informera berörda länder. Det enda Kommissionen gör är att lägga ut en classement-lista på sin hemsida.

8 januari ringer det svenska departementet/registrator och ger samma information, samt adressen till EU-kommissionens hemsida.

De följande dagarna ringer jag Island, Norge och ESA i Bryssel för att få veta om ESA nu också lägger ner ärendena mot Island och Norge. Ingen vet, och den som kanske vet, har inte tid att svara på frågor.

Jag lyckas inte hitta från Kommissions hemsida till classement-listan, och 29 januari ringer jag EU-upplysningen för att få hjälp. EU-upplysningen hittar så klart classement-listan men inte de aktuella classementen. Till sist upptäcker vi att de bara går att hitta via det gamla direktiv-numret 92/100, det som i december 2006 ersattes med 2006/115. Det finns ingen hänvisning mellan de två numren.

Nu är alltså det rätta classementet hittat: EU-kommissionens avskrivning av ärendet mot den svenska biblioteksersättningen. Fast allt som står att läsa är följande: SE 2003/2193 MARK Dir 92/100/CEE – MAUVAISE APPLICATION DE CERTAINES DISPOSITIONS RELATIVES AU DROIT DE PRET PUBLIC. Classement.

2003/2193 är en kod till ett bakomliggande dokument, men för att få tag i dokumentet måste jag göra en skriftlig ansökan. Avslås ansökan kan jag gå till EG-domstolen för att överklaga, eller framföra klagomål till Europeiska ombudsmannen.

Jag kontaktar på nytt regeringskansliet och registrator, för jag tänker mig att på justitie- eller kulturdepartementet måste det här bakomliggande dokumentet finnas.

Det är kulturdepartementet som skickat ut pressmeddelandet, men det är justitiedepartementet som haft den skriftliga kontakten med EU-kommissionen: Svarat på Kommissionens brev, förklarat och försvarat den svenska biblioteksersättningen.

Många involveras i min jakt på dokument 2003/2193, och alla är mycket hjälpsamma. Till sist får jag telefonnumret till en som alldeles säkert vet, men han svarar att han och kulturdepartementet endast fått ett muntligt meddelande från justitiedepartementet, men nu ska jag få ett telefonnummer till en på justitiedepartementet som alldeles säkert vet. Justitiedepartementet svarar att de bara har fått

ett muntligt meddelande från EU-enheten, men nu ska jag få ett telefonnummer till någon på EU-enheten som alldeles säkert vet. Och EU-enheten vet. Det är den som håller koll på classement-listorna och meddelar vidare, muntligen. Nu skickar EU-enheten mig hela classement-listan för den 11 december 2007, samt ett förklarande brev. Jag får brevet och classement-listorna den 31 januari.

I brevet får jag direkt-adressen till classement-listorna, samt följande information: Sverige har inte fått någon handling eller något motiverat beslut från Kommissionen, och det är endast genom att bevaka classement-listorna som regeringskansliet har fått kännedom om att Kommissionen nu har lagt ned ärendet den svenska biblioteksersättningen.

Ibland får jag en obehaglig känsla av att EU-kommissionen vill undergräva offentlighetsprincipen, och att den svenska regeringen inte riktigt vill försvara den.

Offentlighetsprincipen måste försvaras politiskt och ideologiskt, men också genom praktiska rutiner, så: För offentlighetsprincipens bevarande föreslår jag följande:

EU-enheten kräver rutinmässigt in alla dokument som döljer sig bakom sifferkoderna på classement-listorna, kopierar upp dem och distribuerar dem 'to whom it might concern' – registrator på berörda departement, till exempel, och därmed också till den intresserade allmänheten.

Så får vi hoppas regeringen slipper gå till EG-domstolen för att få ut dokumenten, och att man med tiden kanske till och med kan få EU-kommissionen att motivera sina beslut.

Jessica Mills: My mother wears combat boots : a parenting guide for the rest of us. AK Press. 329 s.

Författarinnan är turnerande rock- och punkmusiker, men också politisk aktivist med två barn. Hon ledsnade på de traditionella böckerna om föräldrar och barn, och har skrivit en egen guide för föräldrar med, låt oss säga, en "alternativ livsföring". Hon har med likasinnade bildat föreningen The Village cooperative skool, som vill verka för barns kreativitet och olika individuella behov, och en respektfull och antiauktoritär barnuppfostran, något som de inte tror är ledstjärnor i dagens brittiska hemmiljöer och skolsystem. Boken innehåller råd till föräldrar från barnets födelse och till fem års ålder, och behandlar alla upptänkliga problem och situationer.

Mats Myrstener

Anna Seghers

- antifascismens författare

Catharina Engström

Kanske har det i vårt land aldrig fällt mer sällsamma träd än de sju platanerna vid kortsidan av barack III. Deras kronor hade redan tidigare blivit toppade av en anledning som kommer att omtalas senare. I axelhöjd var tvärbrädor fastspikade på stammarna, så att platanerna på långt håll liknade sju kors.

Så börjar romanen *Det sjunde korset* av Anna Seghers, hennes mest kända roman. När Anna Seghers med sin familj lyckades ta sig ut ur det ockuperade Frankrike 1941 från Marseille, var det meningen att hon skulle söka asyl i USA. Där blev hon inte insläppt på grund av sitt medlemskap i kommunistpartiet. Familjen hamnade i stället i Mexiko. Med sig hade hon manuskriptet till romanen. Men om Anna Seghers inte blev insläppt i USA så blev hennes roman det. *Det sjunde korset* kom allra först ut i en engelsk översättning i USA 1941.

Som judinna och kommunist fanns det all anledning för Anna Seghers att 1933 med sin familj fly från Tyskland. Då tillhörde hennes böcker också dem som brändes på bål. Hon levde sju år i exil i Frankrike och lika många år i Mexiko.

Anna Seghers föds 1900 som Netty Reiling i en judisk familj i Mainz. Hon studerar bl a sinologi och konstvetenskap i Heidelberg och Köln. Hon gifter sig med ungraren Laszlo Radványi. Under studietiden tar hon författarnamnet Anna Seghers, efternamnet efter en holländsk konstnär. Hon umgås i radikala kretsar och går in i kommunistpartiet. Genom sin man blir hon god vän med Georg Lukács.

1925 flyttar paret Radványi till Berlin. Anna Seghers skriver politiska artiklar och 1928 får hon Kleistpriset. Hennes man blir ledare för Marxistiska arbetarskolan som står fri från kommunistiska partiet men

finansieras med låga terminsavgifter. Bland lärarna på denna skola finns namn som Albert Einstein, Hanns Eisler, Walter Gropius, John Heartfield och Erwin Piscator.

I exilen hjälper Anna Seghers författare som tillhör International Congress of Writers och arbetar en tid för Neue Deutsche Blätter och Freies Deutschland, den sistnämnda som organ för en antifascistisk rörelse. I Mexiko blir hon påkörd av en lastbil och svårt skadad. Hon förlorar minnet för en tid men återhämtar sig. Olyckan misstänks vara ett mordförsök. Föräldrarna är under hennes exil kvar i Tyskland och fadern dör 1940. Anna Seghers lyckas inte få ut sin mor från Tyskland innan denna förs till koncentrationslägret i Auschwitz där hon mördas.

Efter krigsslutet återvänder Anna Seghers 1947 till DDR. Hon får Büchner-priset 1947 och under sin levnad en mängd priser i forna DDR och Sovjetunionen. Åren 1952 till 1978 är hon ordförande i författarförbundet. Hon är mycket lojal mot den östtyska regimen och många anser att

hennes senare verk förlorar i konstnärlighet.

Med romanen *Das siebte Kreuz* får hon internationell uppmärksamhet. Delar av den publiceras 1939 i Moskva, och i sin helhet i engelsk översättning i USA 1941 och på tyska och spanska i Mexiko 1943. Den svenska utgåvan *Det sjunde korset* kommer 1943 i en översättning från den amerikanska översättningen av Nils Holmberg och i en andra utgåva i en översättning från det tyska originalspråket 1978 av Lars W. Freij. Den filmas 1944 i USA i regi av F. Zinnemann och med Spencer Tracy i huvudrollen. Den kommer också som tecknad serie i amerikanska tidningar.

Romanen är en skildring över vad som händer

Anna Seghers i biblioteket i Lichtenberg med hennes namn.
Foto: Lennart Wettmark

med människor som lever i en stat som regeras av terror. Människor och grannar kan ange varandra för småsaker eller misstanke om facklig verksamhet. Sju män rymmer från koncentrationslägret Westhofen som i verkligheten heter Osthofen. De sju korsen ska symbolisera de sju rymplingarna och vid vilka de ska avrättas efter infångandet. Den ena efter den andra fångas in, skadade eller döda, men en man lyckas hålla sig undan och han blir till slut romanens huvudperson. Vänner och släkt sätts under diskret bevakning av Gestapo och riskerar att råka illa ut om han ber om hjälp hos dem. Okända människor vågar han inte lita på. Men några medmänniskor finns som vågar gömma flyktingen och tack vare dem kan han sedan finna vägen till Holland och friheten.

På svenska finns också *Upproret* (1930) som är hennes debutroman. Den handlar om en grupp fiskare som gör uppror mot sina profitörer. Novellen *När en kulspruta ställdes upp i fru Kamptschiks vardagsrum* (1934) är publicerad i *Ord & Bild* 1971:2. Den är ett tydligt exempel på klasskampsrealism. Den är också ett exempel på det som Anna Seghers ville med sitt författarskap, nämligen att gestalta sin tid som politisk och engagerad författare. Novellen utspelar sig i Wien där Dollfuss 1933 satte parlamentet ur spel och grep makten. Han ville skapa en korporativistisk stat efter mönster av Mussolinis Italien. Socialdemokraterna opponerade sig och det förekom blodiga sammandrabbningar. Nazisterna i Österrike försökte med stöd av tyska nazister genomföra en kupp där Dollfuss blev mördad, men försöket misslyckades.

Anna Seghers ville skriva både i en episk tradition - hennes förebilder är bl a Kleist, Balzac, Tolstoj och Dos Passos - och bedriva politisk propaganda. Novellen ingår i tidskriften i en diskussion om marxistisk litteraturteori. 1934, det år novellen skrevs, är Brecht och Lukács involverade i en strid om realismen.

När Anna Seghers dör 1983 uppmärksammas det knappast i Sverige. Ett av de få undantagen är SvD, där en understreckare av Synnöve Clason, docent i tyska vid Stockholms universitet, publiceras. Artikeln har rubriken Anti-fascismens Selma Lagerlöf och författaren påpekar den framträdande roll som Anna Seghers intar i kampen mot fascismen under 1930-talet i Europa. (SvD 83-07-12) Clason framhåller *Det sjunde korset* och *Transit* som hennes mest lästa och uppskattade romaner från 30-talet. Hon menar att Anna Seghers styrka i den förstnämnda romanen är hennes skildring av människor och miljöer i trakten kring hemstaden Mainz medan den andra romanen speglar hennes upplevelser tillsammans med andra flyktingar i Marseille inför flykten från Frankrike. Clason menar också att många av hennes verk under senare år är programmatiska. Artikeln får Lars Gustafsson att reagera med en replik kallad Anna Seghers svek. Vad Lars Gustafsson mest riktar in sin kritik på är hennes hållning efter återvändandet till (Öst)Berlin 1947. Han skriver: "Anna Seghers hör, enligt min uppfattning liksom den ännu verksamme Stefan Hermlin till kategorin förhindrade expressionister, diktare som kanske mera skulle ha liknat den unge Pär Lagerkvist än den unge Bertolt Brecht, om inte den stalinistiska litteraturpolitikens krav, och

naturligtvis den antagonistiska kampens nödvändighet frusit dem i deras utveckling." (SvD 83-07-18) En något mer insiktsfull inställning och en mer komplex och komplicerad bild av författaren förmedlar Christiane Zehl Romero i sina biografier över Anna Seghers. Men visst fog finns att påpeka både hennes tystnad och hennes svek. Anna Seghers skriver t ex inte under den protestlista där många författare protesterar mot att Wolf Biermann blev frångått sitt östtyska medborgarskap.

Källor:

Romero, Christiane Zehl, Anna Seghers. Eine Biographie 1900-1947. Berlin 2000.

Romero, Christiane Zehl, Anna Seghers mit Selbstzeugnissen und Bilddokumenten. Hamburg 1994.

Vallgren, Carl-Johan, Berlin på 8 kapitel. Sthlm 1999.

Våra Författare 2. Tjugoen utländska författare ur den radikala traditionen. Sthlm 1975.

Biblioteket i Lichtenberg, Berlin
Foto: Lennart Wettmark

Gudrun Sjödén, läderbyxor och olivgröna mockabyxor

Annsöfi Lindberg har läst Christer Hermansson senaste bok

Under vintern har det i bibliotekssammanhang närmast varit omöjligt att inte uppmärksamma före detta förste bibliotekarien, numera kulturchef i Strängnäs, Christer Hermanssons senaste bok *"Varför har inte fler bibliotekarier läderbyxor?"* (Tusculum förlag). Och det är bra, för bibliotekarier som syns, märks och samtidigt initierar aktuella frågor såväl när det gäller bibliotek som kulturfrågor behövs. Därmed inte sagt att den typen av medarbetare inom yrkeskåren inte finns. I media beskrivs dock bibliotekarier ofta som ett gäng stillsamma, lågavlönade medelålders pageklippta tanter med Gudrun Sjödénkläder, oförtrottpiga i sitt kulturpedagogiska arbete. (Begreppet bibliotekspage existerar faktiskt i frisörkretsar!). Hermansson vänder nu äntligen denna djupt rotade fördom ryggen och sätter igång en spännande debatt med de krönikor och kåserier han samlat på dryga 150 sidor.

Folkbiblioteken är utan konkurrens den mest besökta och populära kulturinstitutionen i vårt land. Allt statistik och alla enkäter pekar på detta. När det blåser snålt och kulturanslagen snörs åt i stat och kommun bör man därför ha detta i åtanke. I Christer Hermanssons bok får läsaren inte minst inblick i bibliotekariernas och biblioteksassistenternas oförtrottpiga arbete och kulturella mission.

Den 28 januari framträdde han också iklädd vinröda läderbyxor i Kungliga bibliotekets hörsal tillsammans med sin vapendragare

Finn Ljunggren, legitimerad biblioteksassistent och musiker. Christer Hermansson, som även är författare och sitter i Författarförbundets styrelse, uttryckte bl.a. under showen att han numera kände sig lika utsatt och analyserad som författaren Maja Lundgren, en intressant liknelse som man kan fundera en del kring.

Texterna i *"Varför har inte fler bibliotekarier läderbyxor?"* är skrivna under de snart tjugo år som Christer Hermansson arbetat som bibliotekarie. "Kortisarna" som inleder boken beskriver hans första tid som bibliotekarie på Malmö stadsbibliotek. "Kortisarna" publicerades i framför allt i Kvällsposten och Arbetet. Därefter kommer en rad bibliotekspolitiska debattinlägg vilka följs av kåserier som bland annat publicerats i Biblioteksbladet och Svensk bokhandel. 2001 kom romanen *"Ich bin ein Bibliothekar"* som handlar om den ambitiösa bibliotekarien Oliver C Johanssons liv och äventyr på Södertälje stadsbibliotek.

I *"Varför har inte fler bibliotekarier läderbyxor?"* blandas ironi och allvar om vartannat. Onekligen fungerar detta grepp utmärkt som en effektiv metod för att få igång diskussionen kring bibliotekens syften och mål på olika plan. Ambivalensen i en del av inslagen till trots väcker Christer Hermanssons krönikor både konstruktiva och originella funderingar kring biblioteksverksamhet framför allt när det gäller folkbibliotek. Tönen i Hermanssons texter växlar ständigt och exempelvis kåseriet "Ingen bibliotekarie hängs för det hon eller han tänker" visas en klart allvarlig sida av författaren. Här ifrågasätts bibliotekscheferns rollen med bitande klarsyn. Citatet som följer kan också ses som allmängiltigt för en rad andra yrkesgrupper. Beskrivningen av hur vissa chefer fungerar är slående

"Varför finns det fortfarande

bibliotekschefer som säger 'Jag' när det går bra och framåt med verksamheten och 'Vi' när det hela brakar samman och går åt helvete? Om lön och befattning grundar sig på att man har 'ansvar', då har man också det slutliga och avgörande ansvaret för verksamheten. Detta ansvar kan inte överlastas på andra medarbetare och kan inte heller bli ett tomt ord."

I förordet till *"Varför har inte fler bibliotekarier läderbyxor?"* skriver Christer Hermansson att han jobbat på en rad olika typer av bibliotek, folkbibliotek, högskolebibliotek, sjukhusbibliotek osv. men sammanfattningsvis är fokus för hans iakttagelser och beskrivningar nog främst förankrade i folkbiblioteksvärlden. Forskar- och högskolebibliotekens problematik går därför tyvärr inte alltid att förankra i Christer Hermanssons texter. Här fungerar ju ofta biblioteken som ren stödverksamhet till en basverksamhet eller akademisk institution och det finns ytterst litet utrymme för någon form av egen profil, kulturell prägel eller syn på verksamheten. Här kan till och med visst intresse för skönlitteratur och humaniora ses som något mossigt och suspekt.

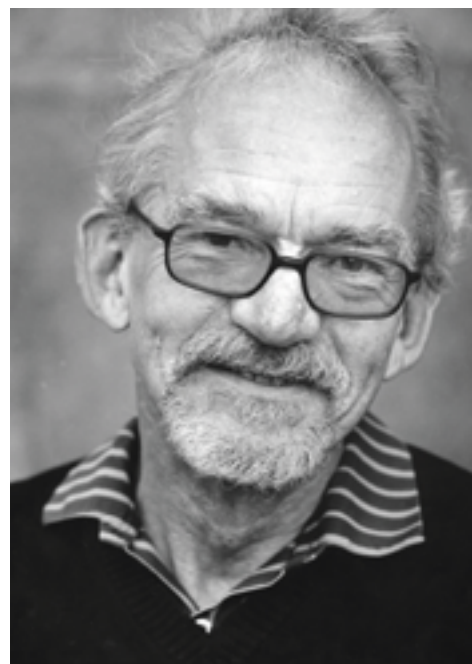
Men hur som helst, *"Varför har inte fler bibliotekarier läderbyxor?"* är en bok som kan och bör läsas oavsett på vilken typ av bibliotek man arbetar. Många av oss som jobbar i yrket, med eller utan läderbyxor, delar med stor säkerhet Hermanssons erfarenheter liksom kärleken till det folkbildande kallet. För egen del är jag ägare till ett par olivgröna mockabyxor! Vi ses i vimlet, Christer!

Annsöfi Lindberg är bibliotekarie vid Röda korsets högskolebibliotek Stockholm

Är det någon idé med folkbibliotek?

Utbildningsväsendet och det livslånga lärandet är båda självklara som begrepp och samarbetspartners för folkbiblioteken. Idag finns det en diskussion om vad begreppet bildning innebär för vår tid, men diskussionen om folkbildning, som tillsammans med folkskola och folkbibliotek en gång ansågs vara förutsättningen för vår demokrati, är påfallande tyst. Vad är folkbildningens uppdrag idag? Är "folket" fullärt, integrerat och färdigfostrat? Och vilken roll, kan, bör eller ska folkbiblioteken spela? Har de en folkbildande uppgift eller ska de vara en kundstyrd gratis utskänkning av mediaprodukter? Om detta samtalar **Ulla Forsén**, chef för Frölunda kulturhus och samtalsledare, **Sven-Eric Liedman**, professor emeritus i idé- och lärdoms historia och **Lars Sewilius Berg**, föreläsansvarig vid ABF Göteborg.

Seminarier arrangeras av föreningen Bibliotek i Samhälle

Sven-Eric Liedman

Folkbildning och folkbibliotek?

Idag finns det en diskussion om vad begreppet bildning innebär för vår tid, men diskussionen om folkbildning, som tillsammans med folkskola och folkbibliotek en gång ansågs vara förutsättningen för vår demokrati, är påfallande tyst. Vad är folkbildningens uppdrag idag? Är begreppet fortfarande relevant? Behöver det omdefinieras?

Utbildningsväsendet och det livslånga lärandet är båda självklara som begrepp och samarbetspartners för folkbiblioteken. Men vilken roll, kan, bör eller ska folkbiblioteken spela? Har de en folkbildande uppgift eller ska de bara vara en kundstyrd gratis utskänkning av mediaprodukter?

Om detta vill föreningen BiS samtala. Ett seminarium på temat äger rum på Bok&Bibliotek 2008 (se ovan!) I tidskriften bis vill vi under året ge utrymme till många röster och diskussioner om vad folkbildning kan vara idag, om det överhuvudtaget är ett användbart begrepp längre och vad det kan tänkas ha med folkbibliotek att göra.

För att få både bredd och djup i debatt och analys uppmanas all bisläsare att ge sig tid att formulera sig kring följande frågor:

1. Hur definierar du folkbildning idag?
2. Är det ett användbart begrepp?
3. Vilken roll anser du att folkbiblioteken bör, ska eller redan har i folkbildningen?

Skicka dina tankar, fåordigt eller mångordigt, allt är välkommet, till bis redaktion:
lennart.wettmark@gmail.com

Nytt barnbibliotek i Bagdad

Svensk-irakiska Solidaritetskommittén (SISK) har fått 250.000 kr från Radiohjälpen för att öppna ett nytt barnbibliotek och tillgodose dess basbehov under ett år i Sadr City, Bagdad, ett område som sägs vara socialt och politiskt särskilt utsatt.

SISK driver sedan ett par år ett bibliotek för barn i Karrade, Bagdad, i samarbete med Iraqi Women's League (IWL). Det nya biblioteket kommer att byggas upp efter samma modell och med samma partner. Man hoppas att biblioteket ska bli en oas för barnen i deras svåra och skräckfyllda tillvaro med hjälp av aktiviteter som högläsning och samtal med barnen, datakunskap, musikundervisning, körsång, barnteater, teckning och målning. Kurser med föräldrar i hälsovård, barnpsykologi "och andra relevanta ämnen" planeras också.

SISK söker nu ytterligare medel för att anordna en kurs med lärare från den palestinska myndigheten för att utbilda personalen i det nya biblioteket på samma sätt som de så framgångsrikt gjorde med de som arbetar i Karrade-biblioteket.

Man kan bara önska lycka till!

Anna Birgitta Eriksson

I nr 2 av bis redovisar vi ett delresultat av vår insamling till bibliotek i Palestina.

Arkivmöte i Stockholm

BiS ordnar sitt arkiv på Arbetarrörelsens arkiv inför 40-årsjubiléet

Lena Lundgren, Catharina Engström, Lennart Wettmark och Ingrid Atlestam ordnar protokoll, Internbulletiner, skrivelser, projektrapporter, foton....

Har du material hemma som borde vara med?

Foto: Kalle Lajaala

Begränsad eftersändning

Vid definitiv eftersändning återsänds för sändelsen med nya adressen på baksidan (ej adressidan).

Avsändare: bis
Rosenbadsgatan 9
652 26 Karlstad

B-posttidning

EUROPEAN
SOCIAL FORUM

WWW.ESF2008.ORG MALMÖ, SWEDEN

17-21 SEPT. 2008

Jag vill vara med - hur gör jag?

1) KOM MED I FÖRBEREDELSEARBETET!

I syfte att underlätta arbetet har man inom arrangörsföreningen delat upp arrangemanget i olika arbetsgrupper som har sina särskilda ansvarsområden. Om du är osäker på var just du skulle passa så är du välkommen att höra av dig med frågor eller komma på ett av de informationsmöten som ordnas med jämna mellanrum. Alla grupper har regelbundna möten och varje grupp har en kontaktperson som kan svara på alla tänkbara frågor.

2) BLI VOLONTÄR UNDER FORUMET!

Under fem intensiva dagar kommer Malmö att besökas av över 20 000 personer. Under dessa dagarna behövs människor som hjälper till som volontärer, vilket innebär att du jobbar praktiskt och därigenom gör forumet möjligt!

Se hemsidan för mer information!

Kontaktuppgifter

ESF Norden 2008

c/o Kvarnby Folkhögskola
Industrigatan 4
212 14 Malmö

Plusgiro 45 34 93-9

Telefon: 0709- 346 920

Kontakta oss
redan idag!

En annan
värld är möjlig!

Europeiska sociala forumet
17-21 september 2008

Malmö

Engagera dig
i forumet!

www.esf2008.org

Vill du arbeta med mera specifika biblioteksfrågor kontakta någon av de nordiska aktivisterna t ex Mikael Book (book@kaapeli.fi) eller BiS så förmedlar vi kontakten!

I bis nr 4/07 finns en artikel om planerna för Malmömötet.